

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра цивільного права

Коструба А.В.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**методичні вказівки для підготовки до семінарських занять та контролю
самостійної роботи студентів 3-го курсу заочної форми навчання
спеціальності «Право»**

Івано-Франківськ, 2017

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 4 від 30.11.2017 р.)

Схвалено Науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 2 від 15.12.2017 р.)

Коструба А.В. Цивільне право України (частина перша). Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів 3-го курсу заочної форми навчання спеціальності «Право». Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2017. 77 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника» і призначені для підготовки до семінарських занять і виконання домашніх контрольних робіт з навчальної дисципліни «Цивільне право України» студентів 3-го курсу заочної форми навчання. В посібнику викладені короткі методичні рекомендації для полегшення підготовки студента до семінарських занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, практичні завдання та задачі для закріплення теоретичного матеріалу. До кожної теми дається перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 01.01.2017 р.

Методичні вказівки призначені для студентів, аспірантів та викладачів.

© Коструба А.В., 2017

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»... ..	5
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ НА I СЕМЕСТР	11
Семінарське заняття № 1	11
Семінарське заняття № 2	13
Семінарське заняття № 3	16
ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (I-й СЕМЕСТР).....	20
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ НА II СЕМЕСТР.....	40
Семінарське заняття № 1	40
Семінарське заняття № 2	43
Семінарське заняття № 3	46
Семінарське заняття № 4	49
ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (II-й СЕМЕСТР).....	53
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ	74
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	77

ПЕРЕДМОВА

Прийняття Цивільного кодексу України знаменувало новий етап розвитку зобов'язального права в Україні. І, як засвідчують перші кроки його наукового аналізу та осмислення, у ньому відбулося багато новел, порівняно з попереднім законодавством. Однак не усі з них заслуговують на беззастережну позитивну оцінку, доцільність введення окремих новел підтримає або заперечить судова практика. Важливим завданням юридичної науки нині стає науковий аналіз усіх правових інститутів, серед яких особливе місце посідають інститути зобов'язального права.

Зобов'язальне право – це найбільша за обсягом підгалузь цивільного права, норми якої регулюють переважно відносини майнового обороту (товарообміну), тобто відносини, що виникають при переході матеріальних та інших благ, які мають економічну форму товару, від однієї особи до іншої. Предметом зобов'язального права, як підгалузі цивільного права, є майнові відносини, що ґрунтуються на юридичній рівності, майновій самостійності і вільному волевиявленні їх учасників. Характеризуючи відносини майнового обігу, які регулюються нормами зобов'язального права, слід підкреслити, що вони охоплюють, перш за все, ринкові відносини, які виникають як при здійсненні підприємницької діяльності, так і при задоволенні фізичними особами власних потреб. Цим відносинам притаманна така ознака як багатоманітність, оскільки майновий оборот (товарообмін) може здійснюватися як шляхом відчуження особою свого майна у власність іншій особі (наприклад, при купівлі-продажу), так і через передачу його іншій особі у тимчасове платне чи безоплатне користування (наприклад, при оренді або позичці).

Оскільки норми зобов'язального права у цій частині мають своєю метою врегулювання відносин майнового обігу в їх непорушеному стані, дані зобов'язання є регулятивними. Значна більшість регулятивних зобов'язань виникає на підставі договорів, тобто є договірними зобов'язаннями. Однак деякі недоговірні зобов'язання, що виникають з односторонніх правомірних дій (односторонніх правочинів або юридичних вчинків), теж слід віднести до регулятивних. Певна група норм зобов'язального права спрямована на усунення негативних наслідків, що виникають в результаті порушення однією особою суб'єктивних цивільних прав іншої. Метою вказаних норм є охорона, у тому числі й захист суб'єктивних цивільних прав, а зобов'язання, що виникають при цьому, йменуються охоронними. До них належать зобов'язання з відшкодування шкоди, створення загрози життю, здоров'ю чи майну іншої особи, набуття або збереження майна без достатньої підстави.

Важливо, щоб випускники вищих юридичних закладів володіли необхідними знаннями в галузі зобов'язального права в рамках цивільного права України.

Навчальна дисципліна «Цивільне право України (ч.2)» спрямований на формування у студентів теоретичного розуміння суті зобов'язальних правовідносин, що ґрунтуються на юридичній рівності, майновій самостійності і вільному волевиявленні їх учасників та вивчення практичного застосування цивільного законодавства в Україні.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати

- понятійний апарат курсу;
- зміст інститутів зобов'язального права;
- діюче законодавство, яке регулює зобов'язальні правовідносини;
- закономірності розвитку інститутів зобов'язального права;
- шляхи гармонізації цивільного права України з міжнародним правом.

- вміти

- порівнювати і аналізувати норми законодавства, що регулює зобов'язальні правовідносини;
- застосовувати навички та знання набуті при вивченні теоретичного матеріалу до конкретних життєвих ситуацій;
- тлумачити законодавство;
- узагальнювати практику реалізації окремих норм зобов'язального права та робити відповідні висновки.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 9. Загальні положення зобов'язального і договірному права

Тема 35. Загальні положення про зобов'язання

Поняття зобов'язального права. Зобов'язальне право як підгалузь цивільного права. Система зобов'язального права. Основні тенденції розвитку зобов'язального права.

Поняття зобов'язання. Зміст зобов'язання. Підстави виникнення зобов'язань, їх класифікація.

Система зобов'язань, її поняття і значення. Класифікація зобов'язань. Види зобов'язань.

Особливості зобов'язань, що виникають при здійсненні підприємницької діяльності. Грошові зобов'язання.

Суб'єкти зобов'язань. Зобов'язання з множинністю осіб. Зобов'язання за участю третіх осіб. Заміна осіб у зобов'язанні.

Виконання зобов'язань. Принципи виконання зобов'язань. Умови і способи виконання зобов'язання.

Тема 36. Забезпечення виконання зобов'язання

Способи забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка. Поняття і види неустойки. Співвідношення неустойки і збитків. Завдаток. Доказова і забезпечувальна функції завдатку. Особливі види завдатку. Поручка. Ознаки і види поручки. Зміст і виконання зобов'язання з договору поручки. Банківська гарантія. Зміст і види банківської гарантії. Виконання і припинення зобов'язань, що впливають з банківської гарантії. Застава. Види застави. Іпотека. Суб'єкти заставного правовідношення. Предмет застави. Підстави виникнення заставного правовідношення. Зміст заставного правовідношення. Звернення стягнення на заставлене майно. Застава товарів в обороті. Притримання. Предмет права притримання. Права й обов'язки кредитора і боржника.

Припинення зобов'язань. Поняття і підстави припинення зобов'язань. Припинення зобов'язання угодою. Інші підстави припинення зобов'язань.

Змістовий модуль 10. Цивільно-правовий договір

Тема 37. Загальні положення договірному права

Сутність і значення цивільно-правового договору. Поняття договору. Роль договору в умовах ринкової економіки. Договір як юридичний факт і як засіб (інструмент) регулювання взаємин його учасників. Свобода договору. Зміст принципу свободи договору і його обмежень.

Види договорів у цивільному праві. Майнові й організаційні договори. Змішані договори. Публічний договір і договір приєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи.

Зміст договору. Істотні умови договору. Інші умови договору. Тлумачення договору.

Укладення договору. Порядок і стадії укладення договору. Оферта. Акцепт. Укладення договору в обов'язковому порядку. Укладення договору на торгах. Врегулювання розбіжностей, що виникають при укладенні договору. Форма договору. Момент укладення договору.

Розірвання і зміна договору. Наслідки зміни і розірвання договору. Розірвання і зміна договору за згодою сторін. Відмова від договору. Розірвання і зміна договору за вимогою однієї зі сторін у судовому порядку. Розірвання і зміна договору в зв'язку з істотною зміною обставин.

Змістовий модуль 11. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з передачею майна у власність

Тема 38. Зобов'язання з договору купівлі-продажу

Поняття і значення договору купівлі-продажу. Основні елементи договірному зобов'язання купівлі-продажу. Предмет договору купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін у зобов'язанні купівлі-продажу.

Виконання договору купівлі-продажу. Передача права власності на товар. Відповідальність продавця за евікцію. Права покупця і відповідальність продавця за продаж речі неналежної якості; за порушення умов про кількість, комплектність і асортимент товару.

Договір купівлі-продажу нерухомості. Форма договору купівлі-продажу нерухомості. Зміст договору купівлі-продажу нерухомості. Права на земельну ділянку при продажі нерухомості, що знаходиться на ньому. Передача нерухомості набувачу.

Договір роздрібної купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін договору роздрібної купівлі-продажу. Особливості захисту прав споживачів за договором роздрібної купівлі-продажу. Види договору роздрібної купівлі-продажу.

Поняття і значення оптової торгівлі. Договір поставки товарів. Поставка як різновид договору купівлі-продажу. Суб'єкти договору поставки. Структура договірних зв'язків при поставках. Форма договору поставки. Виконання договору постачання. Кількість і асортимент товарів. Якість і комплектність товарів. Місце і терміни виконання. Прийняття товару покупцем. Зміна і розірвання договору поставки.

Договір поставки енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу. Зміст договору енергопостачання. Укладення і виконання договору енергопостачання. Відповідальність сторін договору енергопостачання.

Договір контракції сільськогосподарської продукції. Значення і сфера застосування контракції. Поняття договору контракції. Зміст і виконання договору контракції.

Договір міни. Особливості зовнішньоторговельного бартеру.

Тема 39. Зобов'язання з договорів дарування та ренти

Договір дарування. Зміст і форма договору дарування. Обіцянка дарування. Обмеження і заборона дарування. Підстави припинення договору дарування. Пожертва як різновид дарування.

Договори ренти і довічного утримання. Різновиди договору ренти. Істотні умови договору ренти. Обтяження рентою нерухомого майна. Захист інтересів одержувача ренти. Припинення договору ренти.

Поняття та ознаки договору довічного утримання. Зміст договору довічного утримання.

Змістовий модуль 12. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з передачею майна у користування

Тема 40. Зобов'язання з договорів оренди, лізингу і позички

Договір найму (оренди), його основні елементи. Предмет договору найму (оренди). Зміст договору найму (оренди). Відповідальність орендодавця за недоліки зданого в оренду майна. Обов'язки сторін по утриманню і ремонту орендованого майна. Орендна плата. Виконання і припинення договору найму (оренди).

Договір прокату. Елементи договору прокату. Договір найму (оренди) транспортних засобів. Поняття та зміст найму транспортного засобу. Припинення договору найму транспортного засобу та відповідальність сторін. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Права на земельну ділянку при оренді будівлі.

Договір лізингу. Правове регулювання лізингу. Поняття лізингу як договірної зобов'язання. Види лізингу. Істотні умови договору лізингу. Правові наслідки порушення лізингових зобов'язань.

Договір безплатного користування майном (позички). Елементи договору позички. Зміст договору позички. Припинення договору позички.

Тема 41. Зобов'язання з договорів наймання житлового приміщення й інші житлові зобов'язання

Поняття і види договору найму житлового приміщення. Договори соціального і комерційного найму (оренди) житла. Укладення і оформлення договорів наймання житлового приміщення.

Об'єкт договору найму житлового приміщення. Сторони договору найму житлового приміщення. Права й обов'язки учасників договору найму житлового приміщення. Договір піднайму житлового приміщення і договір про вселення тимчасових мешканців.

Поняття й умови зміни договору житлового найму. Окремі випадки зміни договору житлового найму. Розірвання договору найму житлового приміщення. Порядок виселення наймача і членів його родини. Розірвання договору комерційного найму житлового приміщення.

Змістовий модуль 13. Зобов'язання щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Тема 42. Зобов'язання із договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Поняття договору на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Поняття і елементи ліцензійного договору. Види ліцензій. Зміст ліцензійного договору. Укладення та припинення ліцензійного договору.

Договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Договір на передачу науково-технічної продукції. Договір про передачу ноу-хау.

Тема 43. Зобов'язання з договору комерційної концесії (франчайзинга)

Поняття франчайзинга. Поняття, форма і зміст договору комерційної концесії. Комерційна субконцесія. Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії. Виконання і припинення договору комерційної концесії.

Змістовий модуль 14. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з виконанням робіт

Тема 44. Зобов'язання з договору підряду

Поняття договору підряду. Розмежування підрядного і трудового договорів. Сторони договору підряду. Елементи і зміст договору підряду. Виконання договору підряду. Організація роботи і ризик підрядника. Права замовника під час виконання роботи. Приймання результату роботи. Оплата результату роботи. Кошторис. Відповідальність підрядника за неналежну якість роботи. Зміна і розірвання договору підряду.

Договір побутового підряду. Захист прав споживачів у сфері побутового обслуговування населення. Виконання договору побутового підряду. Відповідальність підрядника за недоліки виконаної роботи і за прострочення її виконання. Гарантійне й абонементне обслуговування.

Договір будівельного підряду. Поняття і правові форми здійснення капітального будівництва. Поняття і зміст договору будівельного підряду. Сторони договору будівельного підряду. Структура договірних зв'язків. Укладення і оформлення договору будівельного підряду. Цивільно-правове значення технічної документації на капітальне будівництво. Контроль замовника за виконанням робіт. Договір замовника з інженерною організацією. Виконання договору будівельного підряду. Здача і приймання результату робіт, виконаних за договором. Особливості договору підряду на будівництво об'єктів «під ключ». Майнова відповідальність за порушення умов договору будівельного підряду.

Договір підряду на виконання проектних і пошукових робіт, його елементи і зміст. Укладення і виконання договору. Експертиза і приймання технічної документації.

Змістовий модуль 15. Зобов'язання, що пов'язані з наданням послуг

Тема 45. Зобов'язання з договору надання послуг

Поняття і види договірних зобов'язань по наданню послуг. Поняття договору про надання послуг, його співвідношення з підрядним договором. Предмет і зміст договору про надання послуг. Укладення і виконання договору про надання послуг. Види договору про надання послуг.

Тема 46. Транспортні й експедиційні зобов'язання

Транспортні зобов'язання, їх поняття і види. Транспортне законодавство.

Система транспортних договорів. Договори про організацію перевезень вантажів. Види перевезень та їх правове регулювання.

Договір перевезення вантажу, його основні елементи. Укладення договорів про перевезення вантажів. Сторони договору перевезення вантажу. Зміст і виконання договорів про перевезення вантажів.

Особливості договору перевезення вантажу на різних видах транспорту. Договір залізничного перевезення вантажів. Договір повітряного перевезення вантажів. Договір повітряного чартеру.

Договір морського перевезення вантажів. Договір чартеру. Договір автомобільного перевезення вантажів. Договір перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні.

Договори перевезення пасажирів і багажу. Цивільно-правовий захист громадян - споживачів транспортних послуг.

Відповідальність за порушення транспортних зобов'язань. Підстави і межі відповідальності перевізника. Відповідальність перевізника за прострочення доставки вантажу. Загальна і приватна аварія. Відповідальність відправника вантажу і вантажоодержувача. Претензії і позови в транспортних зобов'язаннях.

Поняття і види експедиційних послуг. Експедиційні зобов'язання. Договори транспортної експедиції, їх відмінність від суміжних цивільно-правових договорів. Предмет договору транспортної експедиції. Зміст і виконання договору транспортної експедиції. Відповідальність за порушення договору транспортної експедиції, її підстави і межі.

Тема 47. Зобов'язання з договору зберігання

Поняття і предмет договору зберігання. Обов'язки сторін договору зберігання. Зберігання зі знеособленням. Відповідальність зберігача. Професійне і побутове зберігання.

Договір зберігання на товарному складі. Складські документи і права їх власників. Зберігання речей із правом їхнього використання.

Окремі види зберігання. Особливості зберігання в ломбардах, у банківських сейфах, у камерах схову транспортних організацій, у гардеробах і в готелях. Зберігання в порядку секвестру. Обов'язок зберігання в силу закону.

Тема 48. Зобов'язання з надання посередницьких послуг

Поняття і види та особливості посередницьких послуг. Цивільно-правове оформлення посередництва. Субпосередництво.

Договір доручення. Зміст і виконання договору доручення. Фидуціарний характер відносин доручення. Припинення договору доручення.

Договір комісії. Відмінність договору комісії від договору доручення. Зміст договору комісії. Виконання і припинення договору комісії. Відповідальність комісіонера. Договір консигнації та його особливості. Агентський договір. Зміст договору агентування. Припинення агентського договору.

Загальнотеоретична характеристика договору управління майном. Правова природа договору управління майном. Об'єкти управління. Особливості правового режиму майна, що знаходиться в управлінні. Зміст і виконання договору управління майном. Відповідальність управителя. Припинення договору управління майном. Особливості управління цінними паперами.

Тема 49. Зобов'язання зі страхування

Поняття і значення страхування. Законодавство про страхування.

Поняття і система зобов'язань по страхуванню. Форми і види зобов'язань по страхуванню. Майнове й особисте страхування. Добровільне й обов'язкове страхування. Співстрахування, подвійне страхування і перестрахування.

Підстави виникнення зобов'язань по страхуванню. Договір страхування. Форма договору страхування. Страховий поліс.

Елементи зобов'язання по страхуванню. Страховий інтерес і форми його прояву в майновому й в особистому страхуванні. Учасники (суб'єкти) зобов'язання по страхуванню. Страховики. Об'єднання страховиків, товариства взаємного страхування. Страхові агенти і страхові брокери. Страхувальник (полісовласник). Вигодонабувач (беніфіціар) і застрахована особа. Строк у зобов'язанні по страхуванню.

Зміст зобов'язання по страхуванню. Обов'язки страхувальника. Страховий ризик. Страховий випадок. Обов'язки страховика. Страхова сума. Виконання зобов'язань по страхуванню. Система розрахунку страхового відшкодування в майновому страхуванні. Суброгація. Звільнення страховика від обов'язку надання страхових виплат.

Відповідальність у зобов'язаннях по страхуванню. Припинення і недійсність зобов'язань по страхуванню.

Види зобов'язань по майновому страхуванню. Страхування майна. Страхування цивільної відповідальності. Страхування підприємницького ризику.

Види зобов'язань по особистому страхуванню. Страхування життя. Страхування від нещасливих випадків і хвороб. Добровільне медичне страхування.

Тема 50. Зобов'язання з договорів позики, кредиту і фінансування під уступку грошової вимоги

Договір позики. Предмет договору позики. Форма договору позики. Зміст і виконання договору позики. Відсотки за договором позики. Наслідки порушення позичальником обов'язку по поверненню суми позики. Окремі різновиди зобов'язань з позики. Поняття векселя. Вексельне законодавство. Простий і переказний вексель. Види переказних векселів. Вексельний аваль. Поняття облігації. Облігаційна позика. Новація боргу в зобов'язання з позики.

Кредитний договір, його поняття і співвідношення з договором позики. Сторони кредитного договору. Зміст і виконання кредитного договору.

Окремі різновиди кредитного договору Цільовий кредит. Вексельний кредит. Бюджетний кредит. Договір товарного кредиту. Комерційний кредит.

Договір фінансування під уступку грошової вимоги. Поняття і види факторингу. Відмінність факторингу від кредитного договору і від цесії. Уступка грошової вимоги як спосіб забезпечення виконання кредитного зобов'язання. Зміст і предмет договору фінансування під уступку грошової вимоги. Виконання договору. Переуступка грошової вимоги.

Тема 51. Зобов'язання з договорів банківського рахунку і банківського вкладу. Розрахункові зобов'язання

Договір банківського рахунку. Співвідношення договорів банківського рахунку і банківського вкладу. Укладення і оформлення договору банківського рахунку. Виконання договору банківського рахунку. Списання коштів з банківського рахунку. Арешт рахунку і призупинення операцій по рахунку. Правові наслідки порушення договору банківського рахунку.

Окремі види договорів банківського рахунку. Правовий режим окремих банківських рахунків (розрахункових, поточних, бюджетних, кореспондентських і ін.).

Договір банківського вкладу. Сторони договору. Предмет договору банківського вкладу. Види банківських вкладів і їх оформлення (ощадна книжка ощадний сертифікат і т.д.). Внески на користь третіх осіб. Виконання договору банківського вкладу. Правові наслідки порушення договору банківського вкладу.

Обов'язок по збереженню банківської таємниці. Цивільно-правовий захист прав вкладників і інших клієнтів банку.

Зобов'язання по розрахунках. Поняття і правове регулювання готівкових і безготівкових розрахунків. Розрахунки готівкою як форма виконання грошових зобов'язань. Поняття і зміст безготівкових розрахунків. Розрахункові правовідносини. Основні форми безготівкових розрахунків.

Розрахунки платіжними дорученнями. Поняття, зміст і виконання платіжного доручення. Розрахунки за акредитивом. Види акредитива. Виконання акредитива і відповідальність банку за порушення умов акредитива. Розрахунки за інкасо. Форми розрахунків за інкасо. Виконання інкасового доручення і відповідальність за його невиконання. Розрахунки із застосуванням чеків. Чек як цінний папір. Порядок оплати чека і передачі прав по ньому. Відмова від оплати чека і відповідальність за його несплату.

Змістовий модуль 16. Зобов'язання у сфері спільної діяльності

Тема 52. Зобов'язання з договору простого товариства

Поняття договору простого товариства (про спільну діяльність). Зміст договору простого товариства. Учасники договору простого товариства. Внески учасників договору.

Правовий режим загального майна товаришів. Ведення загальних справ товариства. Відповідальність товаришів по загальних зобов'язаннях. Припинення договору простого товариства. Види договорів простого товариства.

Поняття установчого договору. Відмінність установчого договору від договору простого товариства. Сторони установчого договору. Зміст установчого договору. Функції установчого

договору. Виконання установчого договору і корпоративне правовідношення. Установчий договір і статут юридичної особи (корпорації). Зміна і розірвання установчого договору.

Змістовий модуль 17. Недоговірні зобов'язання

Тема 53. Поняття, види і функції недоговірних зобов'язань

Поняття й основні ознаки недоговірних зобов'язань; їх відмінність від договірних зобов'язань. Види недоговірних зобов'язань. Функції недоговірних зобов'язань і позадоговірної відповідальності. Недоговірні зобов'язання як охоронні зобов'язання. Інші функції недоговірних зобов'язань.

Тема 54. Зобов'язання з односторонніх угод і з дій у чужому інтересі

Поняття і види зобов'язань з односторонніх угод. Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Зобов'язання з публічної обіцянки нагороди за результатами конкурсу.

Поняття й особливості алеаторних (ризикових) угод. Зобов'язання з проведення ігор і парі. Зобов'язання, що виникають при проведенні лотерей, тоталізаторів і інших ігор.

Поняття і види дій у чужому інтересі. Умови виникнення зобов'язань з дій у чужому інтересі. Правові наслідки здійснення дій по запобіганню небезпеки (рятуванню) чужого майна. Укладення угоди в чужому інтересі без доручення. Безпідставне збагачення внаслідок дії в чужому інтересі.

Тема 55. Зобов'язання, що виникають унаслідок заподіяння шкоди

Поняття і юридична природа зобов'язань, що виникають унаслідок заподіяння шкоди (деліктних зобов'язань). Співвідношення понять «деліктне зобов'язання» і «деліктна відповідальність».

Підстава й умови виникнення деліктних зобов'язань. Принцип генерального делікту. Зобов'язання, що виникає в зв'язку з попередженням заподіяння шкоди.

Суб'єкти й об'єкт зобов'язання, що виникає внаслідок заподіяння шкоди. Боржник і кредитор у деліктному зобов'язанні. Спільне заподіяння шкоди декількома особами і їх відповідальність. Регресна вимога при відшкодуванні шкоди. Об'єкт зобов'язання, що виникає внаслідок заподіяння шкоди.

Зміст зобов'язання, що виникає внаслідок заподіяння шкоди. Обов'язок правопорушника відшкодувати шкоду. Принцип повного відшкодування. Врахування вини потерпілого і майнового становища особи, що спричинила шкоду.

Поняття моральної шкоди; випадки її компенсації.

Окремі види зобов'язань, що виникають із заподіяння шкоди. Відшкодування шкоди, завданої фізичній чи юридичній особі незаконними діями органів публічної влади чи посадових осіб при виконанні ними своїх обов'язків. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми, неповнолітніми, недієздатними фізичними особами, а також фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.

Особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тема 56. Зобов'язання, що виникають унаслідок безпідставного збагачення

Поняття зобов'язання, що виникає внаслідок безпідставного збагачення (кондикційного зобов'язання). Умови виникнення зобов'язань з безпідставного збагачення. Форми і види безпідставного придбання чи заощадження майна. Одержання набувачем неналежного. Заощадження майна за рахунок зазіхання на чужі права. Зміст зобов'язання з безпідставного збагачення. Безпідставне збагачення, яке не підлягає поверненню.

Субсидіарне застосування зобов'язань з безпідставного збагачення. Співвідношення кондикційного позову з договірним, віндикаційним і деліктним позовами.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ НА I СЕМЕСТР

Семінарське заняття № 1: Загальні положення про зобов'язання (2 години)

☞ Методичні рекомендації. Зобов'язальне право являє собою один з центральних інститутів цивільного права України; це – сукупність цивільно-правових норм, які регулюють за допомогою цивільно-правового методу суспільні відносини, які складаються у зв'язку з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг або сплатою грошей між суб'єктами цивільного права. Вся сукупність правових норм, що відносяться до зобов'язального права, розподіляється на дві основні частини: Загальну частину та Особливу частину. При вивченні цієї теми потрібно звернути увагу не тільки на поняття зобов'язання, що наведено в ЦК України, але й на дефініції запропоновані вченими-цивілістами. Доцільно виділити ознаки зобов'язання як цивільного правовідношення. Оскільки зобов'язання є цивільним правовідношенням, воно складається з тих самих елементів, що і будь-яке правовідношення: це суб'єкт, об'єкт та зміст. Виконання зобов'язання – це здійснення сторонами дій, спрямованих на реалізацію прав та обов'язків, що становлять зміст зобов'язання. Розглядаючи дане питання необхідно в першу чергу охарактеризувати загальний принцип виконання зобов'язання, закріплений ЦК України, а також умови виконання зобов'язань (строк, місце, час, спосіб тощо). При вивченні способів забезпечення виконання зобов'язань потрібно звернути увагу на додатковий (акцесорний) характер забезпечувального зобов'язання, звернути увагу на спільні та відмінні риси окремих способів забезпечення виконання зобов'язання. Припинення зобов'язання – це припинення існування прав та обов'язків його учасників, які становлять зміст зобов'язання. Слід мати на увазі, що способи припинення зобов'язання можна поділити на дві групи: 1) способи припинення зобов'язання, які залежать від волі сторін, та 2) способи припинення зобов'язань, які не залежать від волі сторін. До першої групи підстав припинення зобов'язань належить виконання зобов'язання, зарахування, угода сторін (відступне, новація, прощення боргу), а до другої – неможливість виконання зобов'язання, поєднання боржника і кредитора в одній особі, смерть фізичної особи або ліквідація юридичної особи.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види цивільно-правових зобов'язань.
2. Суб'єкти цивільно-правових зобов'язань. Зобов'язання із множинністю осіб.
3. Заміна осіб у зобов'язанні.
4. Умови виконання зобов'язань.
5. Поняття та способи забезпечення виконання зобов'язань.
 - А) Неустойка.
 - Б) Завдаток.
 - В) Порука.
 - Г) Гарантія.
 - Д) Застава.
 - Е) Притримання.

☑ Термінологічне завдання: зобов'язальне право, зобов'язання, зобов'язання на користь третьої особи, регресні зобов'язання, цесія, неустойка, штраф, пеня, завдаток, порука, гарантія, застава, іпотека, заклад, притримання, новація.

Практичні завдання:

1. Складіть схему системи зобов'язального права.
2. Складіть порівняльну таблицю таких способів забезпечення виконання зобов'язань: порука та гарантія; застава та завдаток.

Задачі:

№1. Артеменко домовився зі своїм приятелем Косенком, артистом естради, що запросить до себе додому співробітників, які хотіли б послухати у виконанні Косенка естрадні пісні в домашній

обстановці. Однак за дві години до призначеного часу зустрічі Косенко зателефонував Артеменку і повідомив його, що не прийде, оскільки вирішив залишитися вдома, щоб подивитися футбольний матч. Зустріч, що було призначено довелося відмінити. Артеменко вважає, що Косенко зобов'язаний відшкодувати йому витрати, пов'язані з підготовкою зустрічі та компенсувати моральну шкоду.

Чи має Артеменко юридичні підстави для пред'явлення таких вимог?

№2. За договором купівлі продажу Івченко передав Саліну автомобіль, а останній зобов'язався сплатити за нього 100 000 грн. Отримувачем грошей в договорі була визначена донька Івченка. Івченко, продавши автомобіль, поїхав у тривале відрадження. Салін вчасно не розрахувався, і донька Івченка звернулася з позовом до суду про стягнення з Саліна суми боргу і відсотків річних за прострочення. Салін проти позову заперечував, стверджуючи, що донька Івченка не є стороною договору, а отже, не має права вимоги.

Вирішіть справу.

№3. Грищенко позичив у Рудика 10 000 грн. строком на один рік, але в установленний строк грошей не повернув. Через шість місяців після настання строку виконання договору Рудик звернувся з позовом до суду про стягнення з Грищенка 10 000 грн. та 3% річних за час прострочення. Грищенко не заперечував проти сплати боргу, але відмовився від сплати процентів. Він пояснив, що кредитор сам винен у тому, що в строк, визначений договором, не забрав у нього гроші. Гроші лежали у нього (Грищенка) дома і всі члени сім'ї були попереджені, що прийде Рудик, і йому потрібно буде віддати гроші.

Вирішіть справу. Які були б наслідки зміни місця проживання Рудика?

№4. ВО уклало з Морським портом договір на виготовлення та поставку портового крану. Строк поставки був визначений через 6 місяців з моменту укладення договору. У зв'язку з оновленням виробництва ВО виготовило кран через 4 місяці після укладення договору та привезло його до Морського порту. Але Морський порт не прийняв кран та звернувся до ВО з вимогою про відшкодування збитків, викликаних розміщенням крану на його території.

Хто має рацію в даному спорі?

Нормативно-правові акти та література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року//Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461; з наступними змінами і доповненнями.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВР України. — 2003. — №18. — Ст. 144; з наступними змінами і доповненнями.
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року//Голос України. — 2006. — №69. — 14 квітня.
4. Закон України «Про заставу» від 2 жовтня 1992 року//ВВР України. — 1992. — №47. — Ст..642; з наступними змінами і доповненнями.
5. Закон України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 року//ВВР України. — 2003. — №38. — Ст.313; з наступними змінами і доповненнями.
6. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року//ВВР України. — 1993. — №39. — Ст..383; з наступними змінами і доповненнями.
7. Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 12 листопада 1996 року//ВВР України. — 1997. — №5. — Ст..28; з наступними змінами і доповненнями.
8. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник/Відп. ред. Р.А.Майданик. — Київ: Юстиніан, 2007.
9. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві України. — К., Юрінком Інтер, 2005.
- 10.Майданик Р.А. Поняття зобов'язання в цивільному праві України // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — №3. — С.67-71.
- 11.Майданик Р.А. Місце зобов'язання в праві України // Підприємництво, господарство і

право. – 2006. – №4. – С.3-6.

12. Отраднова О.О. Неустойка в цивільному праві: Автореф. ... канд. юр. наук. – К., 2002.

13. Голубєва Н. Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання : автореф. дис.....д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Н. Ю. Голубєва; наук. консультант Є. О. Харитонов; Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". – Одеса, 2013. – 40 с.

14. Коваленко І.А. Особливості правового регулювання зобов'язань з відшкодування шкоди // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 24, Т. 2. – С. 47-50.

15. Слома В. М. Поняття зобов'язання у цивільному праві / В. М. Слома // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2016. - № 1. - С. 123-128.

Семінарське заняття № 2. Зобов'язання з договорів оренди, лізингу і позички

☞ Методичні рекомендації. Договір найму (оренди) опосередковує відносини з передачі майна у платне тимчасове володіння і користування. Сутність цих відносин полягає в тому, що власник або інший законний володілець майна на платних засадах дозволяє господарську або іншу експлуатацію свого майна іншими особами, зберігаючи за собою право власності або інше речове право. У §1 гл. 58 містяться загальні положення про договір майнового найму (оренди), які поширюються на всі види найму. Водночас у ЦК, інших законодавчих актах можуть встановлюватися спеціальні положення щодо врегулювання окремих видів найму. Зокрема, Законом України «Про оренду державного та комунального майна» визначаються особливості найму об'єктів державної і комунальної власності. При вивченні даної теми необхідно звернути увагу на особливості предмету договору, яким може бути індивідуально визначена неспоживна річ. ЦК визначив, що предметом договору оренди можуть бути майнові права (майнові права автора та суб'єкта авторського права, володільця об'єкта права промислової власності, права на чужі речі тощо). Крім загальних положень про договір майнового найму (оренди) ЦК України містить спеціальні норми, якими регулюються окремі види договорів найму (оренди), до яких належать: прокат; найом (оренда) земельних ділянок; найом (оренда) будівлі або іншої капітальної споруди; найом (оренда) транспортного засобу та лізинг. Розглядаючи зазначені види договорів, слід звернути увагу на те, що всі вони є різновидами договору майнового найму (оренди), а отже, на відносини, що випливають із таких договорів, розповсюджуються всі основні положення щодо договору майнового найму (оренди), крім випадків, коли спеціальними нормами передбачений інший спосіб регулювання відносин. Тобто в даному випадку діє принцип співвідношення загального та спеціального законодавства: спочатку треба звернутися до спеціальних норм, що присвячені врегулюванню цього виду відносин, а якщо щось не врегульоване спеціальними нормами, треба застосовувати загальні положення про договір майнового найму (оренди).

Питання для обговорення:

1. Договір найму (оренди), його основні елементи.
2. Договір прокату. Елементи договору прокату.
3. Договір найму (оренди) транспортних засобів.
4. Припинення договору найму транспортного засобу та відповідальність сторін.
5. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди.
6. Права на земельну ділянку при оренді будівлі.
7. Договір лізингу.
8. Договір безплатного користування майном (позички).

☑ Термінологічне завдання: договір майнового найму (оренди), прокат, лізинг, фінансовий лізинг, непрямий лізинг, прямий лізинг, оперативний лізинг, пайовий лізинг, зворотний лізинг, міжнародний лізинг, основні фонди, позичка.

✎ Практичні завдання:

№1. АТ “Єнакіївське річкове пароплавство” (далі – АТ) уклало договір оренди з АТ “МММ”, згідно з яким останнє зобов’язалося наступного дня після укладення договору передати АТ в користування на строк 6 місяців за плату в розмірі 20 000 грн на місяць кондиціонер промисловий потужністю не менш 2000 м³ повітря на годину виробництва Японії, що був у користуванні не більш одного року. За несвоєчасне передання предмета оренди договором була встановлена неустойка в розмірі 10 000 грн. Кондиціонер АТ “МММ” не передало, і АТ звернулося до суду з вимогою до АТ “МММ” про передачу кондиціонера, відшкодування збитків за прострочення та стягнення обумовленої договором неустойки.

Складіть проект рішення суду.

№2. Борисенко та його сусід Янчук уклали договір, за яким Янчук передав Борисенку строком на 4 роки в найом стару швацьку машинку німецького виробництва в робочому стані за умови сплати 13 грн щомісячно. Зазначену машинку Борисенко поновив, встановивши декілька нових додаткових приладів, і згодом почав використовувати для надання послуг населенню. Через деякий час Янчук безслідно зник, а через чотири роки його було оголошено померлим. Шевчук, як єдиний спад-коємець Янчука, продав швацьку машинку Таренку. Останній звернувся до Борисенка з вимогою передання йому швацької машинки та виплати всіх доходів, які той отримав від користування машинкою з дня її придбання Таренком. Борисенко задовільнити вимогу відмовився. Згодом до Борисенка звернувся ще й Тіньків з вимогою передання йому швацької машинки, надавши письмовий договір позики, за яким Янчук мав сплатити йому 97 грн, та договір застави швацької машинки, яким було забезпечено виконання грошового зобов’язання за договором позики. Справи були передані на розгляд до суду. Борисенко, у свою чергу, подав позов до Шевчука як правонаступника наймодавця Янчука про визнання його (Борисенка) співвласником машинки, оскільки поновлення останньої зробило її фактично новою.

Вирішіть справу.

№3. Потапенко взяв на прокат піаніно строком на один рік, уклавши відповідний договір з пунктом прокату. У зв’язку з від’їздом у тримісячне відрядження Потапенко передав піаніно в тимчасове користування своєму сусідові Шведу з умовою, що той буде користуватися піаніно протягом перебування Потапенка у відрядженні та сплатить останньому за користування суму, що дорівнює сумі плати за прокат, яку має сплатити Потапенко за той же строк. Швед поставив піаніно біля батареї центрального опалення, і незабаром в інструменті виникли дві тріщини. Після закінчення строку договору Потапенко повернув піаніно прокатному пункту, але інструмент не прийняли і запропонували Потапенку відремонтувати його. Потапенко відмовився виконати цю вимогу, оскільки у псуванні піаніно винен Швед, а не він.

Вирішіть справу.

№4. Ярославський 10.01.2006 р. передав Ахметову в найом строком на 2 роки гараж в м. Харкові за умови сплати 1 000 грн щомісячно. Договором було передбачено, що гараж передається Ахметову для зберігання автомобіля. 15 квітня Ярославському стало відомо, що 1 квітня Ахметов уклав з Дінчуком договір, за яким зобов’язався до 1 липня надати Дінчуку той же гараж у користування строком на 1 рік для обладнання автомаєстерні. Договір було посвідчено нотаріусом. Крім того, Ахметов не вносив взагалі плати за користування гаражем. 20 квітня Ярославський звернувся до суду з позовом про розірвання договору найму. Під час розгляду справи, 15 червня, Ахметов повністю погасив борг за користування гаражем.

Яке рішення має винести суд? Яким буде рішення суду, якщо з’ясується, що договір найму не був зареєстрований?

№5. ТОВ “Мавка” (далі – ТОВ) уклало за участю банку АКІБ “Укркамчатбанк” (далі – банк) і машинобудівельного заводу договір лізингу, за яким отримало устаткування для лісопилки строком на 4 роки. Лісопилку було поставлено і змонтовано представниками заводу. Однак у процесі експлуатації неодноразово виявлялися виробничі дефекти лісопилки, що зробило її

подальше використання вкрай не вигідним. ТОВ звернулося до заводу з вимогою замінити устаткування, однак завод відмовив, пояснивши, що в даний час устаткування для лісопилки він не виробляє і задовольнити вимоги не має можливості. Тоді ТОВ звернулося до банку з проханням розірвати договір лізингу. Банк, у свою чергу, також відмовив ТОВ, вважаючи, що відповідальність за вибір постачальника і всі пов'язані з цим ризики повинен нести лізингоодержувач. При цьому банк заявив, що згоден розірвати договір, якщо йому будуть відшкодовані: повна вартість устаткування для лісопилки і недержані доходи у вигляді платежів за користування лісопилкою. ТОВ така пропозиція не задовольнила, і воно звернулося в суд з позовом про розірвання договору лізингу.

Вирішіть справу.

Нормативні акти та література:

1. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради. -2002. - № 3-4. - Ст. 27; з наступними змінами і доповненнями.
4. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» від 01.07.2004 р. // Відомості Верховної Ради. - 2004. - № 51. - Ст. 553; з наступними змінами і доповненнями.
5. Закон України „Про фінансовий лізинг” від 16 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради. -1998. -№16. -ст. 68 (Із змінами і доповненнями).
6. Закон України „Про оренду державного та комунального майна” від 10 квітня 1992 року // Відомості Верховної Ради. -1992. -N 30. -ст.416 (Із змінами і доповненнями).
7. Закон України „Про оренду землі” від 6 жовтня 1998 року // Урядовий кур’єр, 22 жовтня 1998 року.
8. Вакулович Е.В. Договір оренди транспортних засобів: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук. — Харків, 2002. — 19 с.
9. Медведєва О. Відмінність концесії від оренди державного і комунального майна за законодавством України // Підприємництво, господарство і право. -2003. -№9.
10. Мороз М. Захист прав орендаря на орендоване майно // Підприємництво, господарство і право. - 2009. -№2. — С. 88-94.
11. Трофімова О.В. Поняття та ознаки договору лізингу // Вісник господарського судочинства. -2004. -№4.
12. Якубівський І.Є. Структура договірних зв'язків при здійсненні фінансового лізингу // Підприємництво, господарство і право. -2001. -№3.
13. Якубівський І.Є. Співвідношення договору фінансового лізингу і кредитного договору // Підприємництво, господарство і право. -2001. -№8.
14. Якубівський І.Є. Об'єкти фінансового лізингу // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. — Івано-Франківськ. — 2001. — Випуск V.
15. Наріжний С. Сутність неустойки в договорах про передання майна у тимчасове користування // Юридична Україна. — 2013. — №5. — С. 65-69.
16. Бойко Н. М. Відмінність договору позички від договору зберігання / Н. М. Бойко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. - 2013. - Вип. 3. - С. 117-125.
17. Юрченко Е. Реалізація переважного права орендарів на пролонгацію договорів оренди земель сільськогосподарського призначення / Е. Юрченко // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 9. - С. 71-75.
- 18.1. Самойлова О. М. Забезпечення виконання орендних зобов'язань за допомогою гарантійного платежу / О. М. Самойлова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2016. - Вип. 37(2). - С. 49-52.

Семінарське заняття № 3: Зобов'язання з договору підряду (2 години)

☞ **Методичні рекомендації.** При розгляді даної теми необхідно звернути увагу на те, що Цивільний кодекс України визначає спрямованість договору підряду на виконання певної роботи. Дуже важливою є вказівка ч. 2 ст. 837 ЦК України на те, що договір підряду укладається на виготовлення, обробку, переробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові. Це дозволило провести розмежування між договорами підрядного типу та іншими типами цивільно – правових договорів, зокрема, договором купівлі – продажу, договорами про надання послуг. Зважаючи на це, доцільно одразу виокремити ці договори із суміжних договорів. Важливим є також те, що Глава 61 Цивільного кодексу України регламентує підряд як єдиний у своїй правовій сутності договір, що має загальні положення і вирізняє такі його види, як договір побутового підряду, договір будівельного підряду та договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Питання для обговорення

1. Поняття та значення договору підряду. Договір підряду і суміжні договори.
2. Елементи і зміст договору підряду.
3. Зміна і розірвання договору підряду.
4. Поняття та зміст договору побутового підряду.
5. Поняття договору будівельного підряду, його істотні умови.
6. Сторони договору будівельного підряду, їх права та обов'язки.
7. Майнова відповідальність за порушення умов договору будівельного підряду.

☑ **Термінологічне завдання:** договір підряду, твердий кошторис, приблизний кошторис, побутовий підряд, гарантійне обслуговування, будівельний підряд, технічна документація, кошторис, проектна документація.

Практичні завдання:

№1. Громадянин К. уклав договір підряду з будівельною організацією на будівництво фундаменту під будинок поблизу озера. Робота повинна була виконуватись із матеріалів підрядника. Наприкінці зими підрядник завіз на місце необхідні матеріали, а на початку весни вода в озері піднялась і затопила їх. Цемент зіпсувався. Підрядник висунув вимогу до громадянина К. про оплату вартості зіпсованого цементу, мотивуючи це тим, що будинок будується на низькому місці ділянки, в той час як його потрібно будувати на високому місці. Громадянин К. відмовився, вказавши на те, що підрядник міг цей цемент зберігати на високому місці ділянки, а не складати його в низині.

1. Чи підлягає вимога підрядника задоволенню?
2. В якому випадку робота виконується із матеріалів підрядника?

№2. Підприємець Б. зобов'язався власною плиткою викласти ванну кімнату громадянину О. Робота була виконана в узгоджені строки. Через три дні декілька плиток відвалились від стін ванної кімнати, впали на підлогу і розбилися.

Громадянин О. висунув вимогу до підприємця Б. про безоплатне виправлення дефектів роботи. Підприємець погодився, але за умови оплати замовником нової плитки замість розбитої. Замовник відмовився. Підприємець наполягав на своїй вимозі. Громадянин О. подав в суд позов до підприємця Б. з вимогою повернення 50% ціни, сплаченої за роботу, у зв'язку з її неналежним виконанням, яке полягало в тому, що клей наносився тільки на центральну частину плитки.

1. Чи зобов'язаний громадянин О. оплачувати підприємцеві Б. вартість нової плитки?
2. Чи правомірна вимога громадянина О. про повернення 50% ціни, сплаченої за роботу, у зв'язку з її неналежним виконанням?
3. Яке рішення може винести суд?

№3. Ательє індивідуального пошиття жіночого одягу зобов'язалось за викрійкою громадянки Н. пошити для неї пальто, а вона в свою чергу зобов'язалась прийняти і оплатити цю роботу.

Замовлення повинно було виконуватись із матеріалу, наданого замовницею, без примірки за п'ять днів. Ціна роботи – двійна.

Працівниця ательє О. під час роботи із тканиною виявила пляму, яку не вдалось вивести. У зв'язку із цим вона вирішила змінити фасон: замість розширеного пальта пошити пряме, оскільки дефект тканини не дозволяв виконати замовлення згідно з договором. Повідомити про своє рішення громадянку Н. працівниця ательє О. не могла через відсутність телефону у замовниці, а строк виконання замовлення не можна було переносити.

1. Який документ є підтвердженням укладення даного договору і що повинно бути в ньому вказано ?

2. Яким чином буде визначена вартість матерії, наданої замовницею ательє для пошиття пальта ?

3. Чи мала право працівниця ательє змінювати фасон замовленого пальта без погодження із замовницею ?

4. Чи зобов'язана замовниця прийняти пальто пошите не по її викрійці?

5. Як потрібно діяти працівниці ательє у випадку відмови замовниці прийняти пошите нею пальто ?

6. Які права у замовниці на відшкодування понесених витрат ?

№4. Будівельна фірма «О» за договором будівельного підряду, який був укладений із молокозаводом, зобов'язалась у встановлений договором строк побудувати за його завданням та на його території новий цех. Обов'язок по забезпеченню будівництва цеглою та цементом взяв на себе молокозавод. Будівельники встановили на території молокозаводу вагончик для задоволення своїх побутових потреб, а останній на їх прохання здійснив тимчасове підведення до нього світла та води.

В ході будівельних робіт будівельна фірма «О» (підрядник) виявила, що цегла постачається низької якості, а цемент не придатний для зовнішніх робіт. Підрядник повідомив адміністрацію молокозаводу про те, що будівельні матеріали, які ним постачаються, не придатні для використання без погіршення якості виконуваних робіт і попросив постачати матеріали від інших виробників. Однак, адміністрація молокозаводу відмовилась від заміни своїх постачальників, оскільки вже оплатила їхню роботу.

Будівельна фірма «О» подала позов в суд до молокозаводу з вимогою про розірвання договору будівельного підряду і виплату ціни робіт пропорційно їх виконаній частині. Свою вимогу підрядник обґрунтовував тим, що цех, побудований із матеріалів низької якості, може зруйнуватись, а він не бажає відповідати за це. Молокозавод подав зустрічний позов до будівельної фірми з вимогою про виплату вартості тимчасового підведення до вагончика будівельників електро – та водопостачання, а також пред'явила рахунки за користування водою і електроенергією. При цьому молокозавод посилався на те, що вимог про надання таких послуг підряднику в договорі будівельного підряду немає.

1. Чи правомірна вимога підрядника до замовника про розірвання договору будівельного підряду та виплату ціни робіт пропорційно їх виконаній частині по причині низької якості будівельних матеріалів ?

2. Чи правомірна вимога замовника до підрядника про оплату вартості тимчасового підведення електро– та водопостачання, а також про оплату рахунків за користування електроенергією та водою ?

3. На яку із сторін договору було б покладено відповідальність за спричинену шкоду у випадку, якщо б підрядник, після попередження замовника про низьку якість поставленого ним будівельного матеріалу, продовжив будівництво цеху, який би через деякий час розвалився?

4. Яке рішення може винести суд ?

№5. Швейна фабрика «Д» уклала договір будівельного підряду із будівельною організацією на будівництво житлового будинку для своїх працівників. При прийнятті збудованого будинку було встановлено, що шпалери відстають від стін, деякі вікна не зачиняються. Швейна фабрика вказала на виявлені недоліки у акті прийому – передачі робіт, висунула вимогу про їх усунення та не підписала акт. Однак, будівельна організація підписала акт прийому – передачі робіт і долучила

до нього всі підписані раніше обома сторонами акти попереднього прийняття виконаних етапів робіт. На наступний день після цього відбувся землетрус. Щойно збудований будинок осів, а двері та вікна в ньому перекошилися. Замовник висунув вимогу підряднику про усунення перекосів дверей та вікон за власний рахунок. Останній відмовився, посилаючись на те, що двері та вікна були прийняті замовником по акту попереднього прийняття виконаного етапу робіт і тепер він несе ризик наслідків пошкодження результату робіт, які сталися не з вини підрядника, а в наслідок землетрусу.

Швейна фабрика подала в суд позов до будівельної організації з вимогою усунути перекоші дверей і вікон, а також замінити шпалери, посилаючись на те, що акт прийому – передачі робіт нею не був підписаний.

1. Чи може суд визнати акт прийому – передачі робіт, підписаний тільки підрядником, дійсним ?
2. Хто несе ризик наслідків пошкодження результату робіт після попереднього прийняття дверей та вікон замовником у випадку, якщо ці пошкодження сталися не з вини підрядника?
3. Хто зобов'язаний оплатити вартість робіт по заміні шпалер ?
4. Яке рішення може прийняти суд ?

№6. За договором на виконання проектних робіт проектний інститут зобов'язався за завданням організації «Метробуд» розробити технічну документацію шести нових станцій метрополітену. При проектуванні станцій повинні були бути враховані результати пошукових робіт, які передані замовником підряднику 30 квітня. Строк виконання проектних робіт – 30 листопада. Проектування повинно було проводитись у дві стадії. На першій стадії повинен бути підготований технічний проект з приблизним розрахунком вартості будівництва. Термін закінчення – 30 травня. На другій стадії повинна бути розроблена робоча документація з конкретним кошторисом. Строк закінчення – 30 листопада. Замовник повинен був розглянути представлений йому для узгодження підрядником технічний проект протяг 20 днів.

Фактично документацію технічного проекту підрядник передав на розгляд замовника 30 червня. В документації не обґрунтовувалась доцільність проектних рішень. Окрім цього, перевірений розрахунок навантажень на конструкцію пасажирських залів станцій показав, що вона може не витримати тиску ґрунтів. Замовник запропонував підряднику доопрацювати технічний проект. Але останній відмовився і зобов'язався зауваження організації «Метробуд» врахувати при розробці робочої документації.

Побоюючись того, що і робоча документація, розроблена проектним інститутом, буде такої ж неналежної якості, як і технічний проект, замовник вирішив розірвати з ним договір підряду на виконання проектних робіт в судовому порядку.

1. Чи був зобов'язаний підрядник за зауваженнями замовника безоплатно доопрацювати технічний проект ?
2. Яке рішення може прийняти суд ?

Нормативно-правові акти та література:

1. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22.
3. Закон України від 12 травня 1991 р. «Про захист прав споживачів».
4. Правила побутового обслуговування населення, затверджені постановою КМУ від 16 травня 1994 р. №313.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. №5 «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів».
6. Закон України від 18 вересня 1991 р. «Про інвестиційну діяльність» // ВВР. — 1991. - №47 — Ст. 646.
7. Закон України від 16 листопада 1992 р. «Про основи містобудування» // ВВР. — 1992. — №52. — Ст. 683.
8. Закон України від 20 травня 1999 р. «Про архітектурну діяльність» // ВВР. — 1999. — №31. — Ст. 246.

9. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. // ВВР. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
10. Загальні умови укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – №31 (Ч.2.). – Ст. 1867.
11. Банасевич І.І. Істотні умови договору будівельного підряду // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. – Випуск XXIV. – Івано-Франківськ: Плай. – 2010.- С. 65-70.
12. Банасевич І.І. Розподіл ризиків за договором будівельного підряду // Юридична Україна. – 2011. – №8. – С. 57-60.
13. Банасевич І.І. Організаційно-правові передумови укладення договору будівельного підряду // Офіційний вісник Вищої ради юстиції. – 2011. - №4 (8). – С. 56-61.
14. Банасевич І.І. Відповідальність сторін за договором будівельного підряду // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. – Випуск XXV. – Івано-Франківськ: Плай. – 2011.- С. 65-70.
15. Василенко К. Обов'язки підрядника за договором побутового підряду // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – №6. – С. 40-44.
16. Панова Л. Мета як критерій розмежування договорів поставки і підряду // Право України. – 2004. – №8. – С.57-59.
17. Гриняк А. Б. Права та обов'язки замовника за договором підряду / А. Б. Гриняк // Університетські наукові записки. - 2012. - № 1. - С. 310-316.
18. Гриняк А. Договірні зобов'язання з виконання робіт як тип цивільно-правових зобов'язань / А. Гриняк // Юридична Україна. - 2013. - № 10. - С. 48-52.
19. Кучаковська Н. Правове регулювання договору підряду на капітальне будівництво: окремі аспекти // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №5. – С. 58-67.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (I-й СЕМЕСТР)

Завдання для контрольної роботи студентів заочної форми навчання з дисципліни «Цивільне право України» студентам необхідно виконувати письмово в зошиті.

Вибір варіанту завдань здійснюється відповідно до порядкового номеру студента у журналі обліку академічної групи.

При вирішенні практичного завдання студенту необхідно обґрунтувати свою відповідь із посиланням на відповідні норми права. Визначення понять дається відповідно до існуючих теоретичних концепцій та оцінюється максимально у 3 бали кожне (разом 9 балів). Правильно розв'язане та обґрунтоване практичне завдання оцінюється максимально у 10 балів. У тестових завданнях слід обрати правильну відповідь, яка оцінюється у 2 бали (разом 6 балів). У четвертому завданні слід дати коротку відповідь на питання, яка оцінюється у 5 балів. Максимальна кількість балів за виконану домашню контрольну роботи становить 30 балів.

Виконані завдання здаються на кафедрі цивільного права навчально-наукового юридичного інституту не пізніше ніж за 10 днів до початку заліково – екзаменаційної сесії і є не тільки складовою підсумкової оцінки за екзамен, а й умовою допуску студента заочної форми навчання до іспиту з дисципліни «Цивільне право України».

Варіант 1.

1. Дайте визначення понять:

цесія, пасивна множинність, договір соціального найму житла.

2. Розв'яжіть задачу:

За договором купівлі продажу Івченко передав Саліну автомобіль, а останній зобов'язався сплатити за нього 100 000 грн. Отримувачем грошей в договорі була визначена донька Івченка. Івченко, продавши автомобіль, поїхав у тривале відрядження. Салін вчасно не розрахувався, і донька Івченка звернулася з позовом до суду про стягнення з Саліна суми боргу і відсотків річних за прострочення. Салін проти позову заперечував, стверджуючи, що донька Івченка не є стороною договору, а отже, не має права вимоги.

Вирішіть справу.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Елементами зобов'язання є:

- а) суб'єкти;
- б) об'єкт;
- в) зміст;
- г) всі відповіді вірні.

2. Який вид забезпечення виконання зобов'язання може надаватися як боржником, так і третьою особою?

- а) застава;
- б) завдаток;
- в) порука;
- г) гарантія.

3. У разі відчуження під виплату ренти земельної ділянки або іншого нерухомого майна обов'язки платника ренти:

- а) переходять до покупця майна частково;
- б) не переходять до покупця майна;
- в) переходять до покупця майна повністю;
- г) припиняються зі згоди одержувача ренти.

4. Назвіть підстави припинення поруки.

Варіант 2

1. Дайте визначення понять:

змішаний договір, виключна неустойка, ноу-хау.

2. Розв'яжіть задачу:

За договором ренти гр. А. передав у власність гр. Б. колекцію картин загальною вартістю 50000 грн. за 20000 грн. і, крім того, гр. Б. зобов'язувався безстроково сплачувати гр. А. ренту у сумі 650 грн. щомісячно.

Через 1 рік гр. Б. відмовився від договору, мотивуючи це тим, що вартість колекції істотно завищена. Гр. А. вимагав виплати йому різниці між сумою оцінки колекції і сумою реально виплачених рентних платежів.

З яких підстав платник ренти може відмовитися від договору? Які правові наслідки відмови від договору? Які є гарантії захисту одержувача ренти? Вирішіть спір.

3.Оберіть правильні відповіді:

1. Зміст зобов'язання складають:

- а) права та обов'язки його суб'єктів;
- б) право вимоги;
- в) борг;
- г) істотні умови договору.

2. Особистим способом забезпечення виконання зобов'язання є:

- а) завдаток;
- б) застава;
- в) притримання;
- г) неустойка.

3. Право власності на нерухоме майно за договором довічного утримання (догляду) виникає у набувача з моменту:

- а) підписання договору;
- б) нотаріального посвідчення договору;
- в) державної реєстрації договору;
- г) передання нерухомого майна.

4. Назвіть підстави заміни кредитора у зобов'язанні.

Варіант 3

1. Дайте визначення понять:

зобов'язальне право, часткові зобов'язання, договір підряду.

2.Розв'яжіть задачу:

Поляков уклав договір позики з Гусевим, на підставі якого передав останньому 1000 доларів США на строк 3 місяці. При укладенні договору був присутній спільний знайомий Полякова та Гусєва Щупіков, який запевнив Полякова, що Гусєв поверне борг вчасно, і що він, Щупіков, ручається за Гусєва. Через три місяці Гусєв борг не повернув. Поляков звернувся до Щупакова як до поручителя з проханням повернути борг. При цьому він зазначив, що якби Щупіков не поручився за Гусєва, він ніколи не надав йому таку велику суму.

Вирішіть справу.

3.Оберіть правильні відповіді:

1. Активна множинність у зобов'язанні передбачає:

- а) участь декількох осіб на стороні боржника;
- б) участь декількох осіб на стороні кредитора;
- в) участь декількох осіб на стороні кредитора та декілька осіб на стороні боржника;
- г) виконання обов'язку боржника поручителем або заставодавцем.

2. Речовим способом забезпечення виконання зобов'язання є:

- а) застава;
- б) неустойка;
- в) порука;
- г) гарантія.

3. У разі неможливості подальшого виконання фізичною особою обов'язків набувача за договором довічного утримання з підстав, що мають істотне значення, обов'язки набувача можуть бути передані за згодою відчужувача:

- а) члену сім'ї набувача;

- б) члену сім'ї відчужувача;
- в) іншій особі за згодою сторін;
- г) члену сім'ї набувача або іншій особі за згодою сторін.

4. Назвіть підстави припинення гарантії.

Варіант 4

1. Дайте визначення понять:

попередній договір, альтернативне зобов'язання, договір на виконання НДДКТР.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадяни К. і Б. уклали договір купівлі-продажу жилого будинку і посвідчили його у нотаріуса. Після розрахунку з Б. К. поселився в будинку разом із сім'єю. Через деякий час дружина Б. заявила вимогу до суду про визнання договору недійсним. В судовому засіданні було встановлено, що при укладенні договору була порушена вимога ст. 65 Сімейного кодексу України про необхідність згоди іншого подружжя на відчуження нерухомого майна.

Проаналізуйте ситуацію і вирішіть справу.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *Участь декількох осіб на стороні боржника називається:*

- а) активною множинністю;
- б) новацією;
- в) пасивною множинністю;
- г) змішаною множинністю.

2. *Який вид забезпечення виконання зобов'язання може надаватися виключно боржником?*

- а) порука;
- б) гарантія;
- в) застава;
- г) неустойка.

3. *Кожна зі сторін договору найму нерухомого майна, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону:*

- а) за один місяць;
- б) за два місяці;
- в) за три місяці;
- г) за п'ять місяців.

4. Назвіть підстави припинення права застави.

Варіант 5

1. Дайте визначення понять:

оферта, солідарні зобов'язання, одинична ліцензія.

2. Розв'яжіть задачу:

15 серпня 2003 року громадянин Б. купив в універмазі телевізор. Після встановлення телевізора покупець відразу ж заявив претензію з приводу нечіткого зображення на екрані. Працівники телеательє неодноразово приходили на квартиру Б. і пробували знайти причини несправності. В червні 1997 року телеательє запропонувало здати телевізор в ательє для ремонту і заміни кінескопа. До цього, при спробі замінити кінескоп в домашніх умовах, працівники зламали передню стінку телевізора. Тільки 4 серпня 2004 року був замінений кінескоп і вмонтована передня стінка. Але і після цього телевізор нормально не працював. Б. звернувся до суду з позовом до універмагу і телеательє про відшкодування вартості телевізора.

Чи підлягає задоволенню позов Б.? Які права покупця у випадку придбання товарів, для яких встановлені гарантійні строки?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *У якій формі вчиняється правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні?*

- а) в усній формі;
- б) у письмовій формі;

- в) в конклюдентній формі;
- г) у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредиторіві.

2. Який вид забезпечення виконання зобов'язання може надаватися виключно третьою особою?

- а) застава;
- б) неустойка;
- в) гарантія;
- г) завдаток.

3. Якщо при укладенні договору найму наймодавець не повідомив наймача про всі права третіх осіб на річ, що передається у найм, наймач має право:

- а) вимагати розірвання договору з третіми особами;
- б) вимагати зменшення розміру плати за користування річчя або розірвання договору та відшкодування збитків;
- в) вимагати від третіх осіб укладення з ним договору про право користування цією річчю;
- г) перешкоджати третім особам користуватися цією річчю.

4. Назвіть підстави припинення зобов'язання.

Варіант 6

1. Дайте визначення понять:

акцепт, одностороннє зобов'язання, основні фонди.

2. Розв'яжіть задачу:

Постачальник та Покупець уклали договір поставки металопродукції. Ціна в договорі не була визначена. Строк поставки – через три місяці після укладення договору. Коли підійшов строк поставки продукції, ціна на неї у зв'язку із зміною кон'юктури ринку виросла вдвічі. Постачальник вимагає оплати продукції за ціною, яка існує за день поставки. Покупець погоджується оплатити продукцію за ціною, яка існувала на момент укладення договору.

Вирішіть справу.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Зобов'язання, метою яких є забезпечення виконання головного зобов'язання, називаються:

- а) регулятивними;
- б) охоронними;
- в) факультативними;
- г) акцесорними.

2. У якій формі вчиняється правочин щодо забезпечення виконання зобов'язання?

- а) в усній;
- б) у письмовій;
- в) у конклюдентній;
- г) у такій самій формі, що і правочин, виконання якого забезпечується.

3. Наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі, якщо наймач не вносить плату за користування річчю протягом:

- а) шести місяців підряд;
- б) чотирьох місяців підряд;
- в) трьох місяців підряд;
- г) двох місяців підряд.

4. Назвіть підстави для зміни або розірвання договору.

Варіант 7

1. Дайте визначення понять:

новація, зобов'язання з множинністю суб'єктного складу, договір довічного утримання.

2. Розв'яжіть задачу:

Товариство взяло в Бюро прокату автомобілів автомобіль «Волга» строком на 7 місяців. Через 2 тижня товариство передало автомобіль в суборенду своєму співробітнику Мішину. В процесі експлуатації з'ясувалося, що двигун автомобіля потребує капітального ремонту. Мішин звернувся з вимогою про проведення капітального ремонту двигуна до товариства. Товариство, в свою чергу, звернулося з такою вимогою до Бюро прокату. Бюро прокату відмовилося проводити капітальний ремонт, вказуючи на те, що товариство порушило умови договору, здавши автомобіль в суборенду.

Хто має провести капітальний ремонт двигуна автомобіля?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *Зобов'язання, в яких боржник має здійснити для кредитора одну з кількох дій, передбачених законом або договором, називається:*

- а) факультативними;
- б) альтернативними;
- в) особистими;
- г) додатковими.

2. *Неустойка, що стягується понад збитки, називається:*

- а) заліковою;
- б) альтернативною;
- в) виключною;
- г) штрафною.

3. *Якщо наймач не виконує обов'язку щодо повернення речі, наймодавець має право вимагати від наймача:*

- а) сплати неустойки у розмірі подвійної плати за користування річчю за час прострочення;
- б) сплати штрафу у розмірі плати за користування річчю за час прострочення;
- в) сплати пені у розмірі 1% за кожен день прострочення;
- г) сплати неустойки у розмірі подвійної плати з користування річчю за час прострочення та вимагати відшкодування збитків.

4. Назвіть правові наслідки у разі зміни або розірвання договору.

Варіант 8

1. Дайте визначення понять:

застава, комплектність, договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт

2. Розв'яжіть задачу:

Гр. Сидорчуку за авторським договором народний скульптор Пилипчук відповідно до вимог розробленого і затвердженого замовником ескізу створив скульптурне погруддя. Через півроку Сидорчук побачив аналогічне погруддя у будинку своїх сусідів -Онищенків. Як виявилось, воно було створено Пилипчуком через 2 місяці після виконання договору з Сидорчуком.

Сидорчук звернувся з позовом до Пилипчука про розірвання авторського договору, повернення авторської винагороди і відшкодування моральної шкоди. У заяві він зазначив, що умовами договору було передбачено виконання роботи у єдиному екземплярі і містилась заборона на створення нових скульптур на основі узгоджених замовником ескізів.

Гр. Пилипчук заперечує проти позову на підставі, що умови договору, які порушують його право на самореалізацію, є недійсними.

Вирішіть справу.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *Зобов'язання, в яких боржник зобов'язаний здійснити на користь кредитора конкретну дію, а якщо це неможливо - має право замінити її виконання іншою дією, що заздалегідь визначено угодою сторін, називаються:*

- а) факультативними;
- б) альтернативними;
- в) акцесорними;
- г) зобов'язаннями з конкретним змістом.

2. *Неустойка, що передбачає обов'язок відшкодувати збитки лише в тій частині, у якій вони не покриті неустойкою, називається:*

- а) штрафною;
- б) заліковою;
- в) виключною;
- г) альтернативною.

3. *До вимог про відшкодування збитків у зв'язку з пошкодженням речі, яка була передана у користування наймачеві, а також про відшкодування витрат на поліпшення речі застосовується позовна давність:*

- а) у шість місяців;
- б) у один рік;
- в) у три роки;
- г) у п'ять років.

4. Назвіть правові наслідки порушення умови договору купівлі-продажу щодо кількості товару.

Варіант 9

1. Дайте визначення понять:

договір на користь третьої особи, евікція, пайовий лізинг.

2. Розв'яжіть задачу:

Між КСП "Світанок" і приватним підприємцем М. укладено договір оренди нежитлового приміщення на 5 років з 1 квітня 2001 року.

Згідно з умовами договору розмір орендної плати був визначений в розмірі 10% від майбутніх щомісячних прибутків підприємця.

Протягом 2004 року орендна плата на рахунок КСП не поступала. КСП звернулося до М. з вимогою про розірвання договору і відшкодування збитків. М. відмовився звільнити приміщення, посилаючись на важке фінансове становище і необхідність сплачувати високі податки у бюджет.

Вирішіть спір. Які способи визначення орендної плати?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *Зобов'язання з позитивним змістом - це зобов'язання:*

- а) за яким кредитор має право вимагати від боржника утриматися від здійснення певних дій, а останній зобов'язаний їх не вчиняти;
- б) які виникають у силу юридичного факту, що стався, та норми закону;
- в) за яким боржник повинен виконати певну дію, а кредитор має право вимагати її вчинення;
- г) які виникають в результаті заподіяння шкоди.

2. *Неустойка, що обмежує відповідальність за невиконання чи неналежне виконання тільки сплатою неустойки і виключає вимоги про відшкодування збитків, називається:*

- а) виключною;
- б) кумулятивною;
- в) штрафною;
- г) заліковою.

3. *Майно, що надається за договором прокату, використовується для:*

- а) надання його у безвідплатне користування третій особі;
- б) внесення його в якості майнового вкладу в господарські товариства;
- в) споживчих цілей;
- г) передання його в піднайм третій особі.

4. Назвіть правові наслідки передання товару неналежної якості.

Варіант 10

1. Дайте визначення понять:

іпотека, договір контракції с/г продукції, ліцензія.

2. Розв'яжіть задачу:

Управління комунального господарства за договором оренди передало ТзОВ “Веселка” нежитлове приміщення під склад для зберігання товарів строком на 3 роки. Договір укладено 1 червня 2004 року.

Актами обстеження (5 лютого 2005 року та 21 квітня 2006 року) зафіксовано фактичне невикористання приміщення за призначенням.

Орендодавець заявив відповідну претензію про розірвання договору, а оскільки відповіді на неї не надійшло, звернувся до господарського суду.

Відповідач в судовому засіданні пояснив, що орендна плата сплачується ним вчасно і в погодженому розмірі, (як докази були представлені акти звірок взаємних розрахунків по орендній платі між ТзОВ “Веселка” та ЖЕК №115.), надане приміщення ним тимчасово не використовується, але всі умови договору чітко витримані.

Вирішіть спір. Які підстави розірвання договору оренди?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *Заміна кредитора у зобов'язанні здійснюється:*

- а) лише за згодою боржника;
- б) без згоди боржника;
- в) за згодою боржника, якщо інше не передбачено договором;
- г) без згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. *Неустойка, що встановлює можливість стягнення кредитором або неустойки, або збитків, називається:*

- а) кумулятивною;
- б) виключною;
- в) альтернативною;
- г) штрафною.

3. *Хто зобов'язаний проводити капітальний та поточний ремонт майна, зданого в оренду за договором прокату?*

- а) наймач - тільки капітальний ремонт, в силу закону;
- б) наймодавець - тільки поточний ремонт, в силу закону;
- в) наймодавець за свій рахунок, якщо він не доведе, що пошкодження речі сталося з вини наймача;
- г) наймач, в силу закону, з оплатою вартості ремонту наймодавцем.

4. Назвіть правові наслідки передання некомплектного товару.

Варіант 11

1. Дайте визначення понять:

публічний договір, договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, виключна ліцензія.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянка М. замовила в ательє з власного матеріалу пальто. Напередодні видачі готового пальто в ательє внаслідок замикання електропроводки сталася пожежа. Пальто було знищено, як і інше майно, що знаходилося в ательє.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи має право М. вимагати відшкодування вартості матеріалу? Чи вправі ательє вимагати оплати за виконану роботу?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. *Що є місцем виконання зобов'язання про передання нерухомого майна?*

- а) місцезнаходження цього майна;
- б) місце проживання (місцезнаходження) боржника;
- в) місце проживання (місцезнаходження) кредитора;
- г) місце проживання (місцезнаходження) боржника або кредитора.

2. *Чи нараховуються проценти на неустойку?*

- а) так;
- б) ні, окрім випадків, встановлених законом або договором;
- в) так, якщо інше не передбачено договором;

г)ні.

3. У разі виходу з ладу предмета прокату, наймодавець зобов'язаний усунути недоліки на місці, з дня одержання заяви від наймача, протягом:

- а) трьох робочих днів;
- б) семи робочих днів;
- в) десяти робочих днів;
- г) чотирнадцяти робочих днів.

4. Назвіть підстави розірвання договору дарування на вимогу дарувальника.

Варіант 12

1. Дайте визначення понять:

притримання, асортимент, фінансовий лізинг.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянка О. замовила пошиття зимового пальто у ТзОВ „Світлана” з матеріалу, який вона вибрала. У процесі пошиття гр. О. не висловлювала жодних претензій. Коли пальто було готове, гр. О. заявила, що воно їй не підходить ні за фасоном, ні за кольором і відмовилася оплатити пошиття.

Яке можливе вирішення ситуації? Які права підрядника у разі порушення замовником умови договору про оплату виконаної роботи?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. У який строк (термін) боржник повинен виконати свій обов'язок, визначений моментом пред'явлення вимоги?

- а) у десятиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства;
- б) у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства;
- в) у триденний строк від дня пред'явлення вимоги;
- г) негайно.

2. Як відповідають боржник та поручитель перед кредитором у разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою?

- а) як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено субсидіарну відповідальність поручителя;
- б) як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено часткову відповідальність поручителя;
- в) як субсидіарні боржники;
- г) у рівних частках.

3. Предметом договору лізингу може бути:

- а) неспоживна річ, визначена індивідуальними та родовими ознаками;
- б) споживна річ, визначена родовими ознаками;
- в) річ, визначена індивідуальними та родовими ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів;
- г) неспоживна річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів.

4. Назвіть підстави припинення договору довічного утримання.

Варіант 13

1. Дайте визначення понять:

істотні умови договору, купівля-продаж, договір найму (оренди) житла.

2. Розв'яжіть задачу:

Гр. К. звернувся у майстерню з ремонту побутової техніки з приводу поломки пральної машини. Після огляду пральної машини у квартирі гр. К. майстер запропонував забрати її у

майстерню, де вона і буде відремонтована протягом 2 тижнів. В якості завдатку гр. К. заплатив 50 грн.

Прийшовши у майстерню через 2 тижні, гр. К. виявив, що до ремонту ще не приступали. Гр. К. зажадав повернення 50 грн. і захотів забрати пральну машину, оскільки запропонований сервіс йому не сподобався. Директор майстерні відмовився задовольнити вимоги гр. К.

Яке можливе вирішення ситуації? Який характер несуть відносини сторін? Чи дотримана форма договору? Які права гр. К. як споживача?

3.Оберіть правильні відповіді:

1. У якому випадку боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення належних з нього кредиторів грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса?

- а) у будь-якому випадку;
- б) у разі відсутності представника у кредитора;
- в) якщо боржник виконує свій обов'язок частково;
- г) у разі відсутності кредитора або уповноваженої ним особи у місці виконання зобов'язання.

2. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави несе:

- а)заставодержатель;
- б)заставадавець;
- в)заставадавець та заставадержатель;
- г)власник заставленого майна, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу, якщо інше не встановлено договором, несе:

- а) продавець (постачальник);
- б) лізингоодержувач;
- в) лізингодавець;
- г) лізингодавець та лізингоодержувач і рівних частках.

4. Назвіть правові наслідки розірвання договору довічного утримання.

Варіант 14

1. Дайте визначення понять:

порука, договір міни, прокат.

2. Розв'яжіть задачу:

У ніч на 25 вересня 2004 року було затоплено підсобне приміщення магазину, внаслідок чого пошкоджено 205 пачок дитячої суміші по 2 гривні за пачку, що складало 2460 гривень. На ремонт затопленого приміщення було витрачено 2500 гривень.

Як виявилось, наймач С, яка проживає над приміщенням магазину, залишила відкритим водопровідний кран, що послужило причиною аварії. С вважає, що вона не затоплювала магазин, оскільки вода була подана раніше, ніж це прийнято за графіком.

Вирішіть спір.

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Не допускається зарахування зустрічних вимог:

- а) у разі спливу позовної давності;
- б) у разі зарахування однорідних (за змістом) вимог;
- в) у разі зарахування безспірних вимог;
- г) про стягнення неустойки.

2. Предметом договору купівлі-продажу не може бути:

- а) товар, який є у продавця на момент укладення договору або буде створений продавцем у майбутньому;
- б) право вимоги, якщо вимога має особистий характер;
- в) майнове право;
- г) цінний папір.

3. Право власності на предмет договору фінансового лізингу належить:

- а) лізингодавцеві;
- б) лізингоодержувачеві;

- в) продавцю (постачальнику);
- г) лізингодавцеві та продавцю на праві спільної сумісної власності.

4. Назвіть підстави розірвання договору найму на вимогу наймодавця.

Варіант 15

1. Дайте визначення понять:

регресні зобов'язання, договір поставки, договір піднайму житла.

2. Розв'яжіть задачу:

АТ "Агросервіс" передало в оренду КСП "Весна" бурякозбиральну машину строком на 5 років. Зі згоди АТ, КСП передало комбайн в суборенду ТзОВ "Явір" строком на 3 роки. Через 6 місяців "Агросервіс" і "Весна" вирішили за взаємною згодою припинити договірні відносини і поставили вимогу до ТзОВ про повернення комбайна. Товариство відмовилось повернути агрегат, посилаючись на укладений договір суборенди, строк якого ще не сплив.

Вирішіть спір.

Чи зміниться рішення, якщо: а) договір оренди було розірвано у зв'язку з несплатою орендної плати; б) договір суборенди було укладено без згоди власника (АТ "Агросервіс").

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Домовленість сторін щодо заміни первинного зобов'язання, яке існувало між кредитором і боржником, іншим називається:

- а) цесією;
- б) суброгацією;
- в) новацією;
- г) регресом.

2. До вимог у зв'язку з недоліками проданого товару застосовується позовна давність:

- а) п'ять років;
- б) три роки;
- в) два роки;
- г) один рік.

3. Якщо договором найму транспортного засобу встановлена, що він передається у найм з екіпажем, який його обслуговує, то такий договір є:

- а) договором перевезення пасажирів;
- б) договором перевезення вантажу;
- в) договором фрахтування;
- г) договором транспортного експедирування.

4. Назвіть підстави розірвання договору найму на вимогу наймача.

Варіант 16

1. Дайте визначення понять:

цивільно-правовий договір, кількість товару, міжнародний лізинг.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянин М. подарував племіннику картину, намальовану його близьким другом. На картині була зображена батьківська оселя і довколишні краєвиди місцевості, де народився громадянин М. Через деякий час громадянин М. дізнався, що племінник обміняв картину на мобільний телефон. Громадянин М. зажадав повернення картини від К., з яким обмінявся племінник. К. заперечував вимогу громадянина М.

Дайте правову оцінку ситуації. За яких умов можливе розірвання договору дарування?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Односторонній договір - це:

- а) договір, у якому одна сторона має лише суб'єктивні права, а інша - лише суб'єктивні обов'язки;
- б) договір, в якому обидві сторони мають права та обов'язки;
- в) дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами;
- г) дія однієї сторони, яка може бути представлена однією особою.

2. Покупець, якому переданий товар неналежної якості, має право вимагати від продавця за своїм вибором:

- а) пропорційного зменшення ціни;
- б) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;
- в) відшкодування витрат на усунення недоліків товару;
- г) здійснення однієї з зазначених в п. а) - в) дій за вибором покупця.

3. Чи припиняється договір позички у випадку смерті фізичної особи, якій річ було передано в користування?

- а) не припиняється, оскільки права користувача переходять до його спадкоємців;
- б) припиняється, якщо інше не встановлено договором;
- в) не припиняється, в силу закону;
- г) припиняється в силу закону.

4. Назвіть переважні права наймача.

Варіант 17

1. Дайте визначення понять:

зобов'язання, договір роздрібної купівлі-продажу, прямий лізинг.

2. Розв'яжіть задачу:

Підприємець Романюк на умовах комерційної концесії продавав продукцію приватної трикотажної фабрики. З метою збільшення обсягів збуту Романюк уклав договір комерційної субконцесії із підприємцем Гаврилюком, попередньо отримавши згоду фабрики. Через рік Романюк був визнаний судом банкрутом. Трикотажна фабрика достроково розірвала з ним договір комерційної концесії.

На який термін може укладатись договір комерційної субконцесії? Яка відповідальність користувача передбачена законодавством за шкоду, завдану праволодільцю діями субкористувача?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Що складає зміст договору?

- а) права та обов'язки сторін;
- б) умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів законодавства;
- в) умови щодо відповідальності сторін;
- г) істотні умови.

2. У разі передання некомплектного товару покупець має право вимагати від продавця за своїм вибором:

- а) доукомплектування товару в розумний строк або відмовитися від договору;
- б) вимагати заміни некомплектного товару на комплектний або вимагати повернення сплаченої грошової суми;
- в) пропорційного зменшення ціни або доукомплектування товару в розумний строк;
- г) пропорційного зменшення ціни або заміни некомплектного товару на комплектний.

3. Кожна зі сторін договору позички, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за:

- а) один місяць;
- б) два місяці;
- в) три місяці;
- г) шість місяців.

4. Назвіть підстави розірвання договору найму житла.

Варіант 18

1. Дайте визначення понять:

заклад, якість товару, договір дарування.

2. Розв'яжіть задачу:

Неповнолітній Пономаренко подарував на день народження своєму товаришеві, повнолітньому Сидорову, картину. Після того як батьки Пономаренка виявили, що картина зникла з їх квартири і з'ясували обставини, вони звернулися до батьків Сидорова з вимогою про повернення картини, зазначивши, що вона дуже дорога.

Батьки Сидорова пояснили, що картину повернути неможливо, бо Сидоров її продав, а гроші відшкодувати вони не мають наміру. В справі сина вони не втручаються і про подарунок вони нічого не знали. Мати Пономаренка звернулася з позовом до Сидорова з вимогою відшкодувати вартість картини.

Як вирішити спір?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Договір, у якому одна сторона - підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт чи надання послуг кожному, хто до неї звернеться, називається:

- а) публічним;
- б) договором приєднання;
- в) попереднім;
- г) договором на користь третьої особи.

2. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару, проданого під час його транспортування, переходить до покупця з моменту:

- а) коли, відповідно до закону або договору продавець виконав свій обов'язок з передання товару покупцю;
- б) оплати вартості товару покупцем;
- в) укладення договору купівлі-продажу, якщо інше не встановлено договором або звичаями ділового обороту;
- г) отримання документів на товар.

3. Підрядник має право залучити до виконання роботи інших осіб (субпідрядників), якщо:

- а) інше не встановлено договором;
- б) він не може самостійно забезпечити виконання роботи в строк, встановлений договором;
- в) він не може самостійно виконати роботу, передбачену в договорі;
- г) із закону або договору не випливає обов'язок підрядника виконати передбачену в договорі роботу особисто.

4. Назвіть підстави розірвання договору позички.

Варіант 19

1. Дайте визначення понять:

штраф, бартерні операції, договір майнового найму (оренди).

2. Розв'яжіть задачу:

Радіоприймачі, партія яких надійшла від виробника торгівельному підприємству за договором поставки, не були укомплектовані інструкцією з їх експлуатації. Підприємство прийняло товар, звернувшись одночасно з вимогою до виробника про доукомплектування кожної одиниці товару в установленій законодавством строк. Коли через місяць на підприємство прибули працівники виробника з обладнання та матеріалами для доукомплектування товарів, виявилось, що вся партія радіоприймачів два дні тому відправлена підприємством виробникові назад. Виробник радіоприймачів подав до підприємства позов про відшкодування збитків, понесених у зв'язку з приготуванням до доукомплектування товару згідно попередньої вимоги підприємства.

Чи підлягає позов задоволенню? Які права має покупець некомплектного товару за договором поставки? Чи звільняє прийняття покупцем некомплектних товарів від відповідальності постачальника таких товарів?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом погодження другої сторони із запропонованим договором в цілому, називається:

- а) публічним;
- б) змішаним;

- в) договором приєднання;
- г) фідучіарним.

2. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту:

- а) укладення договору купівлі-продажу;
- б) коли продавець виконав свій обов'язок з передання товару покупцю;
- в) оплати вартості товару покупцем;
- г) коли оплачений товар залишений у продавця для маркування.

3. Якщо замовник, незважаючи на своєчасне попередження з боку підрядника, у відповідний строк не замінить недоброякісний або непридатний матеріал, не змінить вказівок про спосіб виконання роботи або не усуне інших обставин, що загрожують якості або придатності результату роботи, підрядник має право:

- а) відмовитися від договору та вимагати оплатити роботу повністю;
- б) вимагати оплати частини виконаної роботи та відмовитися від подальшого виконання договору;
- в) відмовитися від договору підряду та має право на відшкодування збитків;
- г) вимагати оплатити витрати, викликані простоем.

4. Назвіть права замовника під час виконання роботи.

Варіант 20

1. Дайте визначення понять:

завдаток, двостороннє зобов'язання, договір ренти.

2. Розв'яжіть задачу:

Відповідно до укладеного договору від 12.02.2001 р. видавництво «Слово» зобов'язувалося опублікувати у тримісячний термін з дати здачі рукопису збірку поезій П. Воробйова «Місячне сяйво». У червні 2001 р. рукопис був надісланий видавництву, але був лише у грудні виданий накладом 1200 примірників. Затримка була пояснена необхідністю здійснення художнього і технічного оформлення змісту твору.

У жовтні того ж року гр. Воробйов надіслав рукопис цього твору видавництву ПП «Колесо», яке випустило у світ збірку поезій у січні 2002 р. накладом 5 тис. примірників.!

Вважаючи, що діями Воробйова були порушені умови авторського договору, ТОВ «Слово» звернулося до суду.

Вирішіть справу. Чи правомірні дії Воробйова? Які підстави припинення і розірвання авторських договорів?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо:

- а) вона позбавляється прав, які звичайно мала;
- б) договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання;
- в) договір містить умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася;
- г) всі відповіді вірні.

2. У разі вилучення за рішенням суду товару у покупця на користь третьої особи на підставах, що виникли до продажу товару, продавець має відшкодувати покупцеві завдані йому збитки, якщо покупець:

- а) знав або повинен був знати про наявність цих підстав;
- б) знав про наявність цих підстав;
- в) не знав або не міг знати про наявність цих підстав;
- г) не міг знати про наявність цих підстав.

3. Якщо підрядник виконує роботу за договором підряду настільки повільно, що закінчення її у строк стає явно неможливим, замовник має право вимагати від підрядника:

- а) прискорення виконання роботи;
- б) сплати неустойки;
- в) відшкодування збитків та відмовитися від договору підряду;
- г) повернення попередньої оплати та відшкодування збитків.

4. Назвіть відповідальність підрядника за неналежну якість роботи.

Варіант 21

1. Дайте визначення понять:

неустойка, гарантійний строк, оперативний лізинг.

2. Розв'яжіть задачу:

За договором фінансового лізингу лізингодавець придбав у продавця обладнання та передав його лізингоодержувачу за актом приймання-передачі. Через деякий час у приміщенні лізингоодержувача, де знаходилося обладнання, трапилася пожежа, внаслідок якої обладнання повністю вийшло з ладу.

Хто буде нести майнові наслідки знищення обладнання?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому на визначених умовах, називається:

- а) основним;
- б) попереднім;
- в) договором про наміри;
- г) договором на користь третьої особи.

2. Гарантійний строк починається з моменту:

- а) укладення договору купівлі-продажу покупця з продавцем;
- б) оплати вартості товару покупцем;
- в) передання товару покупцеві;
- г) початку використання покупцем придбаного товару.

3. У разі виникнення між замовником і підрядником спору з приводу недоліків виконаної роботи або їх причин, на вимогу будь-кого з них призначається експертиза, витрати на проведення якої, як правило, несе:

- а) сторона, яка вимагала її призначення;
- б) замовник і підрядник солідарно;
- в) замовник;
- г) підрядник.

4. Назвіть правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням результату роботи.

Варіант 22

1. Дайте визначення понять:

гарантія, строк придатності, будівельний підряд.

2. Розв'яжіть задачу:

На період літньої відпустки сім'я О. передала сусідам Ш. у користування власний телевізор. Одного вихідного при перегляді телепередачі телевізор вибухнув. Від вибуху загорілися штори та килимове покриття. Пожежу вдалося вчасно погасити, але нею було пошкоджені ще й м'які меблі.

Після повернення з відпустки Ш. зажадав відшкодування завданих збитків та компенсацію моральної шкоди від сім'ї О.

Чи правомірні вимоги Ш.? До кого слід заявити вимоги про відшкодування збитків та компенсацію моральної шкоди, завданої побутовою технікою? Дайте правовий аналіз ситуації?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. У якій формі має бути укладений попередній договір?

- а) в усній формі;
- б) у нотаріально посвідченій формі;
- в) у формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена, - у письмовій формі;

- г) у формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена, - в усній формі.
2. Якщо на товар не встановлений гарантійний строк або строк придатності, вимоги у зв'язку з його недоліками можуть бути пред'явлені покупцем від дня передання йому товару в межах:
- а) одного року;
 - б) двох років;
 - в) трьох років;
 - г) чотирьох років.
3. Підрядник має право після дворазового попередження продати результат роботи, а суму виторгу, з врахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести в депозит нотаріуса на ім'я замовника, якщо замовник ухиляється від прийняття виконаної роботи протягом:
- а) п'ятнадцяти днів;
 - б) одного місяця;
 - в) двох місяців;
 - г) трьох місяців.
- 4. Назвіть підстави відмови замовника та підрядника від договору підряду.**

Варіант 23

1. Дайте визначення понять:

зобов'язання на користь третьої особи, акцесорне зобов'язання, побутовий підряд.

2. Розв'яжіть задачу:

Власник 1/2 частки у праві спільної часткової власності на квартиру під час відсутності другого співвласника вирішив передати свою частку у позичку своєму знайомому. Договір був укладений усно. При цьому під час дії договору позички сам позичкодавець у квартирі не проживав, виїхавши в інше місто на відпочинок, тому користувач фактично здійснював користування усією квартирою.

В чому полягає порушення прав другого співвласника і яким чином він може їх захистити?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Оферта - це:*

- а) пропозиція укласти договір;
- б) прийняття пропозиції укласти договір;
- в) відмова від пропозиції укласти договір;
- г) строк для відповіді на пропозицію укласти договір.

2. *Право власності на товари у сторін договору міни виникає:*

- а) одночасно, після отримання кожною зі сторін повідомлення про відвантаження товару;
- б) з моменту передачі товару у сторони, яка прийняла товар;
- в) одночасно після укладення договору; ,
- г) одночасно після того, як обов'язки по переданню товарів виконані обома сторонами, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. *Якщо відступи у роботі від умов договору підряду або інші недоліки у роботі є істотними або такими, що не можуть бути усунені, або не були усунені у встановлений замовником розумний строк, замовник має право:*

- а) відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків;
- б) вимагати відшкодування збитків;
- в) вимагати сплати неустойки;
- г) вимагати відшкодування моральної шкоди.

4. Назвіть підстави виникнення зобов'язання.

Варіант 24

1. Дайте визначення понять:

договір приєднання, консенсуальний договір, непрямий лізинг.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянка М. звернулася до суду з позовною заявою про розірвання договору довічного утримання. В судовому засіданні з'ясувалося, що набувач за договором громадянин Ч. щомісячно надавав М. утримання у вигляді їжі, сплачував комунальні послуги та витрати на ліки. М. не заперечувала цього факту, але просила договір розірвати, оскільки у неї з відповідачем склалися особисті неприємні стосунки і вона не бажає надалі одержувати будь-які кошти від неприємної їй людини.

Вирішіть спір.

3.Оберіть правильну відповідь:

1. *Акцент - це:*

- а) пропозиція розірвати договір;
- б) прийняття пропозиції укласти договір;
- в) пропозиція змінити умови договору;
- г) пропозиція укласти договір.

2. *Договір роздрібною купівлі-продажу є договором:*

- а) приєднання;
- б) організаційним;
- в) публічним;
- г) установчим.

3. *Перебіг гарантійного строку починається з моменту:*

- а) коли виконана робота була прийнята або мала бути прийнята замовником;
- б) виконання договору підрядником;
- в) повідомлення підрядником замовнику про закінчення роботи за договором;
- г) сплати підряднику суми, обумовленої за виконану роботу.

4. Назвіть спільні та відмінні риси публічного договору та договору приєднання.

Варіант 25

1. Дайте визначення понять:

пеня, реальний договір, договір лізингу.

2.Розв'яжіть задачу:

За договором, укладеним між Ященком та будівельною організацією «Квадрат», на земельній ділянці Ященка було збудовано будинок, який був прийнятий Ященком у день закінчення будівництва – 14 липня 2005 р. Побачивши, що деякі роботи, які передбачалися проектом, будівельниками не виконані, Ященко 3 березня 2006 р. звернувся до будівельної організації з вимогою про усунення недоліків. У цьому йому було відмовлено на тій підставі, що Ященко пропустив строк для пред'явлення такої вимоги. Тоді замовник звернувся до суду. Суд відмовив Ященку у задоволенні його вимог, тому що ним було пропущено строк для пред'явлення таких вимог.

Чи правильне рішення суду? Проаналізуйте ситуацію.

3.Оберіть правильну відповідь:

1. *Умови, без погодження яких договір не вважається укладеним, називаються:*

- а) законними;
- б) звичайними;
- в) додатковими;
- г) істотними.

2. *До вимог про розірвання договору дарування застосовується позовна давність:*

- а) у шість місяців;
- б) в один рік;
- в) у три роки;
- г) у п'ять років.

3. *Виконавець відповідає перед замовником за порушення договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт:*

- а) якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини;
- б) незалежно від наявності його вини;

- в) лише при навмисному порушенні ним договірних зобов'язань;
- г) якщо порушення викликані діями непереборної сили.

4. Назвіть спільні та відмінні риси поруки та гарантії.

Варіант 26

1. Дайте визначення понять:

залікова неустойка, свобода договору, авторський договір замовлення.

2. Розв'яжіть задачу:

ВО уклало з Морським портом договір на виготовлення та поставку портового крану. Строк поставки був визначений через 6 місяців з моменту укладення договору. У зв'язку з оновленням виробництва ВО виготовило кран через 4 місяці після укладення договору та привезло його до Морського порту. Але Морський порт не прийняв кран та звернувся до ВО з вимогою про відшкодування збитків, викликаних розміщенням крану на його території.

Хто має рацію в даному спорі?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Умови договору, що передбачені нормативними актами, називаються:

- а) обов'язковими;
- б) випадковими;
- в) звичайними;
- г) додатковими.

2. У разі поставки некомплектних виробів постачальник (виробник) зобов'язаний на вимогу покупця (одержувача) доукомплектувати їх після одержання вимоги або замінити комплектними виробами у:

- а) десятиденний строк;
- б) чотирнадцятиденний строк;
- в) двадцятиденний строк;
- г) тридцятиденний строк.

3. Якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом, гарантійний строк від дня прийняття об'єкта замовником за договором будівельного підряду становить:

- а) десять років;
- б) п'ять років;
- в) три роки;
- г) один рік.

4. Назвіть спільні та відмінні риси завдатку та закладу.

Варіант 27

1. Дайте визначення понять:

факультативне зобов'язання, інтегровані договори, невиключна ліцензія.

2. Розв'яжіть задачу:

Березовський запропонував своєму знайомому Абрамовичу придбати у нього картину відомого майстра. Наступного дня Абрамович направив Березовському по факсу відповідь, в якій містилася згода купити картину та вказувалася ціна купівлі. Через п'ять днів Березовський повідомив Абрамовича, що згодний продати йому картину, але з ціною на 25% більше, ніж ціна, запропонована Абрамовичем. Абрамович не погодився, зазначивши, що, на його думку, договір вже укладений на умовах, що містяться в його факсимільному повідомленні, яке є акцептом.

Дайте визначення оферти та акцепту. Чиї Дії в даному випадку можна розглядати як оферту або акцепт? Чи був укладений договір?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Умови, які, як правило, не передбачаються даним видом договору, але можуть бути встановлені за погодженням сторін, або умов, які за погодженням сторін встановлюються у відступ від положень диспозитивної сторони, називаються:

- а) законними;

- б) випадковими;
- в) звичайними;
- г) істотними.

2. *Приймання швидкокопсувної продукції за якістю й комплектністю при іногородній поставці проводиться після видачі продукції органом транспорту або надходження її на склад покупця при доставці продукції постачальником або при вивезенні продукції покупцем, не пізніше:*

- а) 12 годин;
- б) 24 годин;
- в) 36 годин;
- г) 3 доби.

3. *У яких випадках замовник має право відмовитися від прийняття робіт за договором будівельного підряду?*

- а) при виконанні роботи з порушенням строку;
- б) при ухиленні підрядника від усунення виявлених недоліків;
- в) у разі виявлення недоліків, які виключають можливість використання об'єкта для вказаної в договорі мети та не можуть бути усунені підрядником, замовником або третьою особою;
- г) при невиконанні підрядником вимог замовника, які були заявлені в процесі виконання робіт.

4. Назвіть істотні умови договору оренди державного (комунального) майна.

Варіант 28

1. Дайте визначення понять:

фідуціарний договір, виконання договору, договір комерційної концесії.

2. Розв'яжіть задачу:

На підставі договору франчайзинга фірма Лее надала право торгувати її товаром і під її торговою маркою товариству з обмеженою відповідальністю «Дельта». Договором було обумовлено використання торгової марки лише територією реєстрації ТОВ.

Представником фірми Лее в Україні було встановлено, що ТОВ створило ряд філій в інших обласних центрах України, де користувалось торговою маркою. Крім цього, під цією маркою продавалась власна продукція ТОВ, що не була визначена договором. Зазначеною торговою маркою користувалось і ТОВ «Дельта-Світ», що виділилось із ТОВ «Дельта» в результаті реорганізації.

Які істотні умови договору комерційної концесії? Що становить предмет даного договору? Які порушення допустило ТОВ «Дельта»?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Місцем укладення договору є:*

- а) місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір, якщо інше не встановлено договором;
- б) місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка дала згоду укласти договір;
- в) місце підписання договору;
- г) місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір.

2. *За метою придбання товару договір поставки відрізняється від договору:*

- а) купівлі-продажу;
- б) контракції;
- в) ренти;
- г) найму (оренди).

3. *У разі неможливості використання матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування, наданого замовником, без погіршення якості виконуваних робіт підрядник має право відмовитися від договору та вимагати від замовника:*

- а) сплати ціни робіт пропорційно їх виконаній частині, а також відшкодування збитків, не покритих цією сумою;

- б) відшкодування завданих збитків;
- в) оплати всієї вартості робіт, передбачених кошторисом;
- г) сплати ціни робіт та відшкодування витрат, викликаних простоем.

4. Назвіть підстави припинення права застави.

Варіант 29

1. Дайте визначення понять:

штрафна неустойка, нетипові договори, видавничий договір.

2. Розв'яжіть задачу:

Кандидат історичних наук Клименко на підставі укладеного авторського договору з видавництвом «Прем'єра» зобов'язувався протягом року написати підручник з історії України для учнів IX класу загальноосвітніх шкіл. У встановлені договором строки рукопис був зданий видавництву, яке після двомісячного розгляду запропонувало автору доопрацювати твір: виключити і переробити зміст певних глав, оскільки вони базуються на неперевірених даних, а інколи і суперечать реальним фактам. Клименко відмовився переробляти зміст твору, оскільки виклав у ньому власне бачення розвитку історичних подій.

Видавництво звернулося з позовом до суду про повернення безпідставно отриманого авторського гонорару, відшкодування заподіяних збитків у розмірі прибутку, очікуваного від реалізації книги і сплати неустойки за прострочення строку доопрацювання твору.

Вирішіть справу. Чи правомірні вимоги видавництва?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Які умови повинна містити оферта?

- а) істотні умови договору;
- б) має виражати намір особи укласти у майбутньому договір;
- в) істотні та звичайні умови;
- г) істотні умови договору та має бути адресована конкретній особі.

2. Вимога продавця про обмін або повернення товару підлягає задоволенню, якщо:

- а) товар не був у споживанні;
- б) збережено його товарний вид та споживчі властивості;
- в) є в наявності докази придбання товару у цього продавця;
- г) дотриманні всі вимоги, зазначені в п. а) - в).

3. Власником об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт до їх здачі є:

- а) замовник;
- б) підрядник;
- в) субпідрядник;
- г) замовник і підрядник на праві спільної сумісної власності.

4. Назвіть істотні умови договору фінансового лізингу.

Варіант 30

1. Дайте визначення понять:

активна множинність, алеаторний договір, договір депонування рукопису.

2. Розв'яжіть задачу:

Яковлев та Смирнов, які проживали в м. Харків, уклали договір позики строком на один рік, за яким Смирнов передав Яковлеву грошову суму в розмірі 10000 грн. Коли підійшов час розрахунку Смирнов зателефонував Яковлеву та повідомив його, що переїхав на постійне місце проживання до міста Єкатеринбург (Росія), тому просить Яковлева передати йому гроші там та повернути борг у російських рублях. Яковлев відмовився, зазначивши, що договір вони уклали в Харкові, сума боргу рахувалася в гривнях, отже, він віддасть гривні в місці укладення договору.

Хто має рацію в даному спорі?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Що з перерахованого не є способом забезпечення виконання зобов'язання?

- а) притримання;
- б) аванс;
- в) гарантія;
- г) неустойка.

2. Договір купівлі-продажу за зразком є виконаним з моменту:

- а) оплати товару покупцем;
- б) видачі продавцем покупцю касового або товарного чеку;
- в) досягнення згоди про купівлю-продаж;
- г) доставки товару в місце, встановлене договором.

3. Чи має право замовник відмовитися від оплати робіт або послуг, не передбачених договором побутового підряду?

- а) має право, якщо підрядник не використає своє право на притримання результату роботи;
- б) не має права, оскільки робота або послуга вже виконана;
- в) не має права, якщо підрядник доведе, що без проведення цієї роботи або послуги, неможливо було досягти високого результату;
- г) має право, в силу закону.

4. Назвіть спільні та відмінні риси договору ренти та договору довічного утримання (догляду).

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ НА II-й СЕМЕСТР

Семінарське заняття №1: Зобов'язання з договору підряду (2 год.)

☞ Методичні вказівки. При розгляді даної теми необхідно звернути увагу на те, що Цивільний кодекс України визначає спрямованість договору підряду на виконання певної роботи. Дуже важливою є вказівка ч. 2 ст. 837 ЦК України на те, що договір підряду укладається на виготовлення, обробку, переробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові. Це дозволило провести розмежування між договорами підрядного типу та іншими типами цивільно – правових договорів, зокрема, договором купівлі – продажу, договорами про надання послуг. Зважаючи на це, доцільно одразу виокремити ці договори із суміжних договорів. Важливим є також те, що Глава 61 Цивільного кодексу України регламентує підряд як єдиний у своїй правовій сутності договір, що має загальні положення і вирізняє такі його види, як договір побутового підряду, договір будівельного підряду та договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Питання для обговорення.

1. Поняття та сторони договору підряду.
2. Права та обов'язки сторін за договором підряду.
3. Прийняття виконаних робіт.
4. Зміна і розірвання договору підряду.
5. Поняття договору побутового підряду.
6. Права та обов'язки сторін договору побутового підряду.
7. Поняття договору будівельного підряду, його істотні умови.
8. Сторони договору будівельного підряду, їх права та обов'язки.

☑ Термінологічне завдання: договір підряду, твердий кошторис, приблизний кошторис, явні недоліки, приховані недоліки, субпідряд, побутовий підряд, гарантійне обслуговування, будівельний підряд, технічна документація, кошторис, проектна документація; договір на проведення проектних і пошукових робіт.

☞ Практичні завдання:

№1. К. уклав договір підряду з будівельною організацією на будівництво фундаменту під будинок поблизу озера. Робота повинна була виконуватись із матеріалів підрядника. Наприкінці зими підрядник завіз на місце необхідні матеріали, а на початку весни вода в озері піднялась і затопила їх. Цемент зіпсувався. Підрядник висунув вимогу до громадянина К. про оплату вартості зіпсованого цементу, мотивуючи це тим, що будинок будується на низькому місці ділянки, в той час як його потрібно будувати на високому місці. Громадянин К. відмовився, вказавши на те, що підрядник міг цей цемент зберігати на високому місці ділянки, а не складати його в низині.

Чи підлягає вимога підрядника задоволенню? В якому випадку робота виконується із матеріалів підрядника?

№2. Підприємець Б. зобов'язався власною плиткою викласти ванну кімнату громадянину О. Робота була виконана в узгоджені строки. Через три дні декілька плиток відвалились від стін ванної кімнати, впали на підлогу і розбилися.

Громадянин О. висунув вимогу до підприємця Б. про безоплатне виправлення дефектів роботи. Підприємець погодився, але за умови оплати замовником нової плитки замість розбитої. Замовник відмовився. Підприємець наполягав на своїй вимозі. Громадянин О. подав в суд позов до підприємця Б. з вимогою повернення 50% ціни, сплаченої за роботу, у зв'язку з її неналежним виконанням, яке полягало в тому, що клей наносився тільки на центральну частину плитки.

Чи зобов'язаний громадянин О. оплачувати підприємцеві Б. вартість нової плитки? Чи правомірною є вимога громадянина О. про повернення 50% ціни, сплаченої за роботу, у зв'язку з її неналежним виконанням? Яке рішення може винести суд?

№3. Ательє індивідуального пошиття жіночого одягу зобов'язалось за викрійкою громадянки Н. пошити для неї пальто, а вона в свою чергу зобов'язалась прийняти і оплатити цю роботу. Замовлення повинно було виконуватись із матеріалу, наданого замовницею, без примірки за п'ять днів. Ціна роботи – двійна.

Працівниця ательє О. під час роботи із тканиною виявила пляму, яку не вдалось вивести. У зв'язку із цим вона вирішила змінити фасон: замість розширеного пальта пошити пряме, оскільки дефект тканини не дозволяв виконати замовлення згідно з договором. Повідомити про своє рішення громадянку Н. працівниця ательє О. не могла через відсутність телефону у замовниці, а строк виконання замовлення не можна було переносити.

Який документ є підтвердженням укладення даного договору і що повинно бути в ньому вказано? Яким чином буде визначена вартість матерії, наданої замовницею ательє для пошиття пальта? Чи мала право працівниця ательє змінювати фасон замовленого пальта без погодження із замовницею? Чи зобов'язана замовниця прийняти пальто пошите не по її викрійці? Як потрібно діяти працівниці ательє у випадку відмови замовниці прийняти пошите нею пальто? Які права у замовниці на відшкодування понесених витрат?

№4. Будівельна фірма «О» за договором будівельного підряду, який був укладений із молокозаводом, зобов'язалась у встановлений договором строк побудувати за його завданням та на його території новий цех. Обов'язок по забезпеченню будівництва цеглою та цементом взяв на себе молокозавод. Будівельники встановили на території молокозаводу вагончик для задоволення своїх побутових потреб, а останній на їх прохання здійснив тимчасове підведення до нього світла та води.

В ході будівельних робіт будівельна фірма «О» (підрядник) виявила, що цегла постачається низької якості, а цемент не придатний для зовнішніх робіт. Підрядник повідомив адміністрацію молокозаводу про те, що будівельні матеріали, які ним постачаються, не придатні для використання без погіршення якості виконуваних робіт і попросив постачати матеріали від інших виробників. Однак, адміністрація молокозаводу відмовилась від заміни своїх постачальників, оскільки вже оплатила їхню роботу.

Будівельна фірма «О» подала позов в суд до молокозаводу з вимогою про розірвання договору будівельного підряду і виплату ціни робіт пропорційно їх виконаній частині. Свою вимогу підрядник обґрунтовував тим, що цех, побудований із матеріалів низької якості, може зруйнуватись, а він не бажає відповідати за це. Молокозавод подав зустрічний позов до будівельної фірми з вимогою про виплату вартості тимчасового підведення до вагончика будівельників електро – та водопостачання, а також пред'явила рахунки за користування водою і електроенергією. При цьому молокозавод посилався на те, що вимог про надання таких послуг підряднику в договорі будівельного підряду немає.

Чи правомірна вимога підрядника до замовника про розірвання договору будівельного підряду та виплату ціни робіт пропорційно їх виконаній частині по причині низької якості будівельних матеріалів? Чи правомірна вимога замовника до підрядника про оплату вартості тимчасового підведення електро– та водопостачання, а також про оплату рахунків за користування електроенергією та водою? На яку із сторін договору було б покладено відповідальність за спричинену шкоду у випадку, якщо б підрядник, після попередження замовника про низьку якість поставленого ним будівельного матеріалу, продовжив будівництво цеху, який би через деякий час розвалився? Яке рішення може винести суд?

№5. Швейна фабрика «Д» уклала договір будівельного підряду із будівельною організацією на будівництво житлового будинку для своїх працівників. При прийнятті збудованого будинку було встановлено, що шпалери відстають від стін, деякі вікна не зачиняються. Швейна фабрика вказала на виявлені недоліки у акті прийому – передачі робіт, висунула вимогу про їх усунення та не підписала акт. Однак, будівельна організація підписала акт прийому – передачі робіт і долучила до нього всі підписані раніше обома сторонами акти попереднього прийняття виконаних етапів робіт. На наступний день після цього відбувся землетрус. Щойно збудований будинок осів, а двері та вікна в ньому перекошилися. Замовник висунув вимогу підряднику про усунення перекосів дверей та вікон за власний рахунок. Останній відмовився, посилаючись на те, що двері та вікна були прийняті замовником по акту попереднього прийняття виконаного етапу робіт і тепер він несе ризик наслідків пошкодження результату робіт, які сталися не звини підрядника, а в наслідок землетрусу.

Швейна фабрика подала в суд позов до будівельної організації з вимогою усунути перекіс дверей і вікон, а також замінити шпалери, посилаючись на те, що акт прийому – передачі робіт нею не був підписаний.

Чи може суд визнати акт прийому – передачі робіт, підписаний тільки підрядником, дійсним? Хто несе ризик наслідків пошкодження результату робіт після попереднього прийняття дверей та вікон замовником у випадку, якщо ці пошкодження сталися не з вини підрядника? Хто зобов'язаний оплатити вартість робіт по заміні шпалер? Яке рішення може прийняти суд?

№6. За договором на виконання проектних робіт проектний інститут зобов'язався за завданням організації «Метробуд» розробити технічну документацію шести нових станцій метрополітену. При проектуванні станцій повинні бути враховані результати пошукових робіт, які передані замовником підряднику 30 квітня. Строк виконання проектних робіт – 30 листопада. Проектування повинно було проводитись у дві стадії. На першій стадії повинен бути підготований технічний проект з приблизним розрахунком вартості будівництва. Термін закінчення – 30 травня. На другій стадії повинна бути розроблена робоча документація з конкретним кошторисом. Строк закінчення – 30 листопада. Замовник повинен був розглянути представлений йому для узгодження підрядником технічний проект протяг 20 днів.

Фактично документацію технічного проекту підрядник передав на розгляд замовника 30 червня. В документації не обґрунтовувалась доцільність проектних рішень. Окрім цього, перевірений розрахунок навантажень на конструкцію пасажирських залів станцій показав, що вона може не витримати тиску ґрунтів. Замовник запропонував підряднику доопрацювати технічний проект. Але останній відмовився і зобов'язався зауваження організації «Метробуд» врахувати при розробці робочої документації.

Побоюючись того, що і робоча документація, розроблена проектним інститутом, буде такої ж неналежної якості, як і технічний проект, замовник вирішив розірвати з ним договір підряду на виконання проектних робіт в судовому порядку.

Чи був зобов'язаний підрядник за зауваженнями замовника безоплатно доопрацювати технічний проект? Яке рішення може прийняти суд?

Питання для самоконтролю:

1. Наведіть ознаки договору підряду.
2. Проведіть відмежування договору підряду від трудового договору, інвестиційного договору, договору поставки та договору про надання послуг.
3. Визначте статус сторін договору підряду, їхні права та обов'язки.
4. У чому полягає особливість залучення до виконання договору підряду субпідрядників?
5. Проведіть характеристику основних юридичних ризиків у підрядних відносинах.
6. Які особливості відповідальності за договором підряду?
7. Які є види договорів підряду?
8. Наведіть визначення та ознаки договору будівельного підряду.
9. Що є предметом договору будівельного підряду на виконання проектних та пошукових робіт?

📖 Нормативно-правові акти та література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
5. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
6. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text>.

7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.

8. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю Закон України від 19 червня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>.

9. Загальні умови укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-%D0%BF#Text>.

10. Правила побутового обслуговування населення: Постанова КМУ від 16 травня 1994 р. №313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313-94-%D0%BF#Text>.

11. Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. №5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96#Text>.

12. Банасевич І.І. Істотні умови договору будівельного підряду. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей.* – Випуск XXIV. Івано-Франківськ: Плай. 2010. С. 65-70.

13. Банасевич І.І. Розподіл ризиків за договором будівельного підряду. *Юридична Україна.* 2011. №8. С. 57-60.

14. Банасевич І.І. Організаційно-правові передумови укладення договору будівельного підряду. *Офіційний вісник Вищої ради юстиції.* 2011. №4 (8). С. 56-61.

15. Банасевич І.І. Відповідальність сторін за договором будівельного підряду. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей.* Випуск XXV. Івано-Франківськ: Плай. 2011. С. 65-70.

16. Великанова М. Співвідношення договору на виконання НД або ДК і ТР із договором підряду. *Підприємництво, господарство і право.* 2009. №11. С. 44-48.

17. Гуцуляк В.К. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт за цивільним законодавством України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.03. К., 2018. 22 с.

18. Панова Л. Мета як критерій розмежування договорів поставки і підряду. *Право України.* 2004. №8. С.57-59.

19. Ситник О.М. Договір побутового підряду за цивільним законодавством України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2016. 23 с.

Семінарське заняття № 2: Зобов'язання із надання посередницьких послуг (2 год.)

☞ **Методичні рекомендації.** Посередництво – це цивільно-правовий інститут, що регулює відносини у сфері надання послуг і спрямований на сприяння у встановленні правових зв'язків між клієнтами шляхом здійснення посередником правомірних дій юридичного і фактичного характеру. Воно базується на таких положеннях: посередник може виступати в обороті від власного імені або від імені клієнта, за рахунок клієнта або за власний рахунок, але завжди в інтересах клієнта; презюмується оплатність послуг посередника; посередництво має довірительний характер; посередництво може відбуватися на етапі підготовки і укладення правочину, а не на стадії його виконання. Правовими формами реалізації посередницької послуги є договірні конструкції. Тому інститут договірної посередництва базується на зобов'язальному правовідношенні. Серед названих у ЦК України – це договори доручення, комісії, управління майном. У числі таких, що використовуються, але названі в інших нормативних актах, є договори консигнації, агентування. Саме тому, при вивченні даної теми потрібно особливу увагу звернути на спільні та відмінні риси цих договорів.

Питання для обговорення:

1. Поняття, види та особливості посередницьких послуг.
2. Поняття та предмет договору доручення.
3. Зміст і виконання договору доручення.
4. Поняття та предмет договору комісії. Відмінність договору комісії від договору доручення.

5. Зміст договору комісії та умови його виконання.
6. Поняття довірчого управління майном та його особливості.
7. Зміст та виконання договору управління майном.

☑ Термінологічне завдання: посередницька послуга, договір про надання посередницьких послуг, договір доручення, договір комісії, договір довічного управління майном..

✍ Практичні завдання:

№1. В якій із нижченаведених ситуацій присутній договір доручення?

1. Бабуся відправила 13-річного онука здати в хімчистку її пальто, видала для цього внукові необхідну суму грошей, нагадавши, щоб під час оформлення замовлення в хімчистці внук зазначив саме її ім'я та домашню адресу, аби потім бабуся могла самостійно за квитанцією забрати пальто.

2. Металургійний завод для задоволення своїх потреб у сировині домовився з підприємцем, що той скуповуватиме металобрухт і постачатиме його на завод. Всі витрати підприємця завод зобов'язався компенсувати.

3. Неповнолітній Сергій дав молодшому братові свою банківську платіжну картку, оформлену на картковий субрахунок батька, навчив нею користуватись і відправив його в супермаркет придбати продукти харчування.

4. З метою поповнення обігових коштів акціонерного товариства загальні збори акціонерів доручили голові правління товариства укласти кредитний та іпотечний договір з банком.

№2. Позивач найняв Адвоката для ведення справи в господарському суді. Після кількох судових засідань Адвокат уклав з Відповідачем мирову угоду, яка була затверджена ухвалою суду, а провадження у справі припинене. Умови мирової угоди Позивача не задовольнили. Позивач подав інший позов про стягнення збитків з Адвоката, Відповідача і господарського суду солідарно, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що не надавав Адвокатові повноважень на підписання мирової угоди, чого суд не перевірів.

Чи правомірні вимоги Позивача? Чи зобов'язує Позивача мирова угода, укладена Адвокатом? Як слід Позивачеві захищати свої інтереси? Вирішіть справу.

№3. Агентство з працевлаштування за плату зобов'язалось за договором доручення з Заходом забезпечити організований прийом працівників на виробничу лінію, введення якої в експлуатацію мало відбутись через три місяці. В день укладення договору Агентству в особі його директора Завод видав довіреність на підписання трудових договорів. Строк дії довіреності не був визначений. На підставі цієї довіреності директор Агентства через півроку після закінчення формування штату нової виробничої лінії від імені заводу уклав трудовий договір з майстром на заміщення вакансій що з'явилась. Завод не допустив майстра до роботи, посилаючись на те, що, по-перше, на момент укладення трудового договору майстром договір доручення, за яким Агентство мало право укладати трудові договори від імені Заводу, припинився, і, друге, тижнем раніше Завод самостійно заповнив вакансію майстра найнявши працівника. Майстер подав до Агентства і Заводу про відшкодування ними збитків і компенсацію моральної шкоди солідарно. А Завод пред'явив Агентству вимоги про компенсацію шкоди, заподіяної діловій репутації Заводу. Агентство стверджує що договір доручення не припинився.

Дайте правову оцінку доводам сторін. Як вирішити справу?

№4. Під час огляду в комісійному магазині комп'ютера покупець випадково пошкодив його. Комісіонер виявив пошкодження лише кілька днів пізніше. Оскільки комп'ютер за ціною, погодженою з комітентом, продати не вдалось у зв'язку з пошкодженням, магазин знизив ціну і продав комп'ютер вдвічі дешевше, ніж було передбачено договором. Комітент почав вимагати виплати всієї суми вартості комп'ютера, визначеної договором, а також відмовився виплачувати комісіонеру винагороду, оскільки останній виконав свої зобов'язання не належним чином. Комісійний магазин виплатив комітенту вартість комп'ютера за ціною його фактичної реалізації і утримав комісійну винагороду.

Комітент звернувся до суду. Вирішіть справу.

№5. Підприємець Качанов уклав договір комісії з трикотажною фабрикою м. Вінниці на продаж декількох партій нижньої вовняної білизни для чоловіків у м. Києві по заздалегідь обговореній ціні. З м. Львові виник ажіотажний попит на білизну, що ним продавалася. Качанов підняв ціну і, щоб збільшити обсяг продажів, найняв помічника - Леонтьєва - місцевого жителя за договором субкомісії і сповістив про цей факт, а також його дані, у тому числі адресу, телефон трикотажної фабрики. Остання запропонувала Леонтьєву забрати в неї чергову партію товару для реалізації, оскільки не змогла зв'язатися з Качановим, що знаходився в цей час у роз'їздах по населених пунктах Львівської області, де продавав білизну. Леонтьєв відмовився.

Чи має право комісіонер (Качанов) під час продажу товару комітента (трикотажної фабрики) завищувати заздалегідь обговорену ціну? На чию користь надходить додаткова вигода при продажу товару за підвищеною ціною? Чи відповідає субкомісіонер (Леонтьєв) за свої дії перед комітентом? Чи правомірна відмова виконати вказівку трикотажної фабрики забрати в неї чергову партію товару? Чи має право комітент вести справи із субкомісіонером напряму?

№6. Сторони уклали договір управління грошовими коштами, за яким установник передав управителю, що не є фінансовою установою, грошові кошти з метою придбання за їх рахунок векселя з наступним його продажем в інтересах установника управління.

У зв'язку з прострочкою виконання зобов'язань управителя перед установником останній подав позов про стягнення суми заборгованості. Відповідач (управитель) подав зустрічний позов про визнання договору управління недійсним, з огляду суперечності його змісту вимогам п. 2 ст. 1030 ЦК, в якому забороняється використання грошових коштів в якості предмету договору управління майном.

Вирішіть справу.

№7. За договором управління майном в управління передано належний установникові на праві власності житловий будинок на користь вигодонабувача з правом безоплатного проживання в будинку строком десять років. Через один рік після укладання договору установник управління майном продав будинок іншій особі. Новий власник будинку пред'явив позов до суду про визнання недійсним цього договору і позбавлення права вигодонабувача проживати в спірному будинку.

Наведіть умови дійсності довірчого управління майном.

№8. За заповітом спадкодавець гр. А. передав гр. Б у довірче управління нерухоме майно (житловий будинок) в інтересах вигодонабувача - гр. В. на строк 25 років після відкриття спадщини, що після смерті заповідача перейшло у власність спадкоємця - гр. Г.

У зв'язку з передачею власником житлового будинку в оренду третім особам (наймачам) гр. Б. пред'явив позов про усунення перешкод у здійсненні права довірчого управління на спірне нерухоме майно.

Які підстави виникнення довірчого управління майном? Вирішіть справу.

Нормативно-правові акти та література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг Закон України від 12 липня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
6. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>.

7. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами: Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України №37 від 13.03.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95#Text>.

8. Албу А.А. Цивільно-правове регулювання управління майном: монографія. Івано-Франківськ, 2017. 201 с.

9. Буяджи Г.В. Траст: сучасність, перспективи: монографія. Київ: Алерта, 2018. С. 554.

10. Буяджи Г.В. Особливості управління цінними паперами в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №5. С. 9-12.

11. Венедиктова И. В. Договор доверительного управления имуществом. Х., 2004. 145 с.

12. Васильєва В.А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг. Монографія. Івано-Франківськ, 2006. 346с.

13. Дрішлюк А.І. Агентський договір: цивільно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Одеса. 2003. 20 с.

14. Колосов Р.В. Договір комісії і агентський договір у цивільному праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 2004.

15. Крупко П. Договір доручення як форма надання повноважень при добровільному представництві. *Право України*, 2002. № 9. С 104-109.

16. Курпас Ю. В. Становлення та розвиток інституту управління майном в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 20 с.

17. Майданик Р. А. Довірча власність у цивільному праві України (формування, порівняльний аналіз і поняття). *Українське комерційне право*, 2004. № 5. С 37-57.

18. Сибіга О.М. Договір комісії за Цивільним кодексом України: монографія. Харків: Право, 2010. 184 с.

19. Січко Д.С., Науменко М.І. Правова природа інституту довірчого управління майном. *«Молодий вчений»*. 2018. №12 (64). С. 193-197.

20. Федорченко Н. В. Договір доручення: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2004. 21 с.

21. Федорченко Н.В. Договірні зобов'язання з надання послуг: проблеми теорії і практики. К.: Юрінком Інтер. 2015. 328 с.

22. Цюра В.В. Теоретичні питання інституту представництва в цивільному праві України: монографія. К.: ФОП Мельник А.А., 2016. 492 с.

23. Чмихов Ю.А. Цивільно-правове регулювання договору про надання ріелторських послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Івано-Франківськ. 2017. 20 с.

Семінарське заняття № 3. Зобов'язання зі страхування (2 год.)

☞ **Методичні рекомендації.** Легальне визначення страхування міститься у Законі України «Про страхування», відповідно до ст. 1 якого страхування - це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Економічна сутність страхування полягає в розкладенні збитків, заподіяних одній особі, серед якомога більшого кола суб'єктів, для кожного з яких окремо матеріальні втрати ледь відчутні, а становище потерпілого відновлюється швидко і досить повно. Страхування як вид цивільно-правових відносин підлягає спеціальному правовому режиму. Основу законодавства про страхування складають акти цивільного законодавства, які регулюють найважливішу частину страхових відносин - страхові зобов'язання. Головне місце серед правових актів, що регулюють страхові зобов'язання належить ЦК, в якому страхуванню присвячена окрема глава - 67 (Страхування). Особливу увагу в ЦК приділено питанням правового регулювання договору страхування. Разом з тим, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства, положення ЦК застосовуються також щодо відносин, що впливають із обов'язкового страхування (ч. 2 ст. 999). З цього слідує, що до відносин, які впливають із обов'язкового страхування, положення ЦК мають субсидіарне застосування поряд із спеціальними актами цивільного законодавства.

Другим за значущістю правовим актом, присвяченим страховим зобов'язанням, є Закон «Про страхування», який регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів юридичних та фізичних осіб. Взаємовідносини між страховиком та страхувальником мають дворівневу структуру. По-перше, загальні умови добровільного страхування містяться в правилах страхування. По-друге, конкретні (безпосередні) його умови визначаються при укладенні договору страхування відповідно до законодавства. Кожний страховик зобов'язаний дотримуватись загальних умов страхування, допускаючи лише їх конкретизацію та незначні відступи. При вивченні даної теми слід мати на увазі, що страхування характеризується особливим понятійним апаратом, який дозволяє з'ясувати його правову природу, зокрема: страховий інтерес, страховий ризик, страховий випадок, страхова сума, страхова премія, страховий тариф, франшиза, суброгація.

Питання для обговорення:

1. Поняття і значення страхування. Законодавство про страхування.
2. Поняття і система зобов'язань по страхуванню.
3. Підстави виникнення зобов'язань по страхуванню.
4. Зміст зобов'язання по страхуванню.
5. Відповідальність у зобов'язаннях по страхуванню. Припинення і недійсність зобов'язань по страхуванню.
6. Види зобов'язань по майновому страхуванню.
7. Види зобов'язань по особистому страхуванню.

☑ ***Термінологічне завдання:*** страхування, договір страхування, добровільне страхування, обов'язкове страхування, майнове страхування, особисте страхування, страхувальник, страховик, вигодонабувач, застрахована особа, страхові брокери, страхові агенти, співстрахування, перестрахування, аварійний комісар, актуарій, страховий поліс, страховий випадок, страхова сума, страховий платіж, страховий внесок, страховий тариф, страхова виплата, страхове відшкодування, франшиза, суброгація, абандон.

Практичні завдання:

№1. Після смерті завідувачої магазином Вінніченко під час ревізії виявлено розтрату матеріальних цінностей на суму 3 200 грн. Відповідний позов про стягнення коштів у погашення боргу був пред'явлений до дочки померлої як єдиної спадкоємиці Вінніченко.

Справу в судовому засіданні було розглянуто, позов задоволено. Зі спадкоємиці стягнуто суму розтрати частково. При вирішенні справи суд виходив із факту, що відповідачка після смерті матері одержала у спадщину 2 300 грн, з яких і повинен погашатися борг, оскільки відповідно до ст. 1231 ЦК України шкода, заподіяна спадкодавцем, відшкодовується спадкоємцями в межах вартості майна, яке було одержано ними у спадщину. Проте дочка померлої рішення суду оскаржила. В апеляційній скарзі вона вказала, що 2 000 грн, які було включено судом до суми спадщини, вона одержала не в порядку спадкоємства, а на підставі договору страхування, укладеного матір'ю, відповідно до якого вона була призначена вигодонабувачем.

Як слід вирішити справу?

№2. Сергеева було засуджено за заподіяння тяжкого тілесного ушкодження потерпілому Корневу. Страхова компанія виплатила Корневу за договором особистого страхування 500 грн, після чого звернулася до суду в порядку регресу з позовом про стягнення з Сергеева суми, виплаченої Корневу, обґрунтовуючи свої вимоги положеннями ЦК України. Суд задовольнив позов страхової компанії.

Чи є правильним рішення суду?

№3. Швейна фабрика відповідно до укладеного контракту одержала від англійської фірми партію тканин на суму 80 000 грн для пошиття модельного одягу. Товар було розміщено на складі. Фабрика застрахувала одержану партію товару на повну вартість тканини. Під час зберігання в приміщенні складу сталася пожежа. З метою запобігання збільшенню збитків адміністрацією було організовано вивезення (службовим автомобілем) із палаючого складського приміщення тканини, яка ще залишалася неушкодженою. Автомобіль загорівся від палаючої

частини даху, що впала на нього. Усі спроби загасити вогонь виявилися марними.

Згідно з актом пожежних органів вини фабрики у виникненні пожежі не виявлено. Збитки, завдані фабриці в результаті пожежі, становлять 60 000 грн, у тому числі: пошкодження продукції (тканини) – загальна вартість 50 000 грн, пошкодження автомобіля – 10 000 грн.

Відповідно до укладеного договору страхування фабрика звернулася до страховика з вимогою відшкодувати заподіяні їй збитки в повному обсязі. Страхова компанія, погодившись на відшкодування вартості знищеної пожежею тканини (50 000 грн), відмовилася відшкодувати вартість пошкоджень автомобіля, посилаючись на те, що за договором страхуванню підлягала лише партія тканини.

Представник фабрики в судовому засіданні звернув увагу на той факт, що автомобіль було пошкоджено під час вжиття заходів щодо зменшення ймовірної шкоди від настання страхового випадку, тому страховик зобов'язаний відшкодувати понесені страхувальником витрати у зв'язку з їх проведенням. Іншим аргументом на користь фабрики, на думку її представника, є те, що шкода, заподіяна фабриці, не перевищує страхової суми, у межах якої страховик несе ризик і зобов'язався виплатити страхове відшкодування.

Як необхідно вирішити справу?

№4. Бурда від свого імені уклав зі страховою компанією договір страхування автомобіля, яким управляв на підставі довіреності. Договором передбачено, що страховий випадок – це пошкодження автомобіля в результаті дорожньо-транспортної пригоди. За два дні до закінчення строку чинності договору страхування автомобіль, яким керував Бурда, було пошкоджено в результаті дорожньо-транспортної пригоди. Бурда звернувся до страхової компанії із заявою про виплату страхового відшкодування у зв'язку з настанням страхового випадку.

Страхова компанія звернулася з запитом про обставини дорожньо-транспортної пригоди до відповідного органу ДАІ, який повідомив, що вказана дорожньо-транспортна пригода сталася з вини пішохода, особу якого не встановлено. Крім того, страхова компанія запитала в Бурди документи, що підтверджують його право на застрахований автомобіль, на що Бурда подав довіреність, яку було видано на його ім'я Івановим. Вказаною довіреністю Бурда уповноважувався, зокрема за своїм розсудом продавати, дарувати та іншим чином відчужувати автомобіль, укладати договір страхування автомобіля тощо.

Страхова компанія, посилаючись на те, що власником автомобіля є Іванов, відмовила Бурді у виплаті страхового відшкодування, про що повідомила останнього в 15-денний строк. Не погодившись з рішенням страхової компанії, Бурда звернувся з позовом до суду про стягнення зі страхової компанії страхового відшкодування, стверджуючи, що він є власником застрахованого автомобіля, бо придбав його за грошові кошти, незважаючи на те, що користувався автомобілем на підставі довіреності.

Яке рішення має прийняти суд?

Нормативно-правові акти та література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року (в редакції закону від 4 жовтня 2001 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг Закон України від 12 липня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
5. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник // Відп. ред. Р. А. Майданик. Київ: Юстініан, 2007. (Серія «Аномалії цивільного права»). 912 с.
6. Кудрявська Н.В. Сутність і класифікація страхового посередництва: європейський та український досвід. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2018. №2. С. 125–131.
7. Кудрявцев В. Страхування як спосіб забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №2. С. 29–33.
8. Міловська Н. В. *Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України*.

проблеми теорії та практики: монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 488 с.

9. Міловська Н. В. Теоретичні засади цивільно-правового регулювання договірних відносин зі страхування. Автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2019.

10. Міловська Н. В. Структура механізму правового регулювання договірних страхових відносин. *Право і суспільство*. 2018. № 3–1. С. 98–104.

11. Міловська Н. В. Правова природа договору перестраховання. *Юридична Україна*. 2017. № 5–6. С. 19–26.

12. Міловська Н. В. Суб'єктний склад договірних зобов'язань зі страхування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 2. Т. 1. С. 88–91.

13. Міловська Н. В. Розмір страхової суми як істотна умова договорів страхування. *Юридична Україна*. 2017. № 1. С. 21–28.

14. Міловська Н. В. Суброгація в договірних зобов'язаннях зі страхування. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 15, 2016 р. / Крупчан О. Д. та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2016. С. 98–102.

15. Міловська Н. В. Права та обов'язки страхувальника в договірних зобов'язаннях зі страхування. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 14, 2015 р. / Крупчан О. Д. та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України, 2015. С. 114–118.

16. Петечел Н.М. Правове регулювання договору медичного страхування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2021. 19 с.

17. Сич О.А. Вольська Н.Р. Сутність страхування життя та його доцільність. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6120>.

18. Сobotник Р.В. Договір страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2015. 185 с.

19. Тимошенко І. Некомерційні форми страхування: європейський досвід. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2015. № 2. С. 119–132.

Семінарське заняття № 4: Зобов'язання з відшкодування шкоди (2 години)

☞ **Методичні рекомендації.** Заподіяння шкоди відповідно до ст. 509 та ст. 11 ЦК України є однією із підстав виникнення зобов'язання. Зобов'язання із заподіяння шкоди називають також «деліктними зобов'язаннями» від лат. delictum - правопорушення.

При вивченні даної теми слід мати на увазі, що деліктні зобов'язання характеризуються наступними ознаками. По-перше, сфера їх дії розповсюджується як на майнові, так і на особисті немайнові відносини, хоча відшкодування шкоди носить майновий характер. По-друге, вони виникають в результаті порушення прав, що носять абсолютний характер, будь то майнові права (право власності) або особисті немайнові блага (життя, здоров'я, честь, гідність, ділова репутація тощо). По-третє, оскільки порушено абсолютне право, ці зобов'язання носять позадоговірний характер навіть тоді, коли абсолютне право порушено особою, з якою потерпілий знаходиться у договірних відносинах. По-четверте, такі зобов'язання спрямовані на повне відшкодування шкоди потерпілому. По-четверте, у випадках, передбачених законом (ст. 1172-1176; ст. 1178 ЦК України), обов'язок відшкодувати шкоду може бути покладений не тільки на заподіявана шкоди, але і на інших осіб.

Питання для обговорення:

1. Підстави і умови виникнення деліктних зобов'язань.
2. Поняття моральної шкоди та випадки її компенсації.
3. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів публічної влади чи посадових або службових осіб.
4. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
5. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

6. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою та фізичною особою, дієздатність якої обмежена.

7. Особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

8. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Термінологічне завдання: цивільна правоздатність, недієздатність, делікт, відшкодування шкоди, фізична особа, цивільно-правова відповідальність.

✎ Практичні завдання.

№1. До суду з позовною заявою проти АТП-11 звернулися пасажирки автобусу, що належав АТП-11, який у серпні 2000 р. слідував за маршрутом Київ - Харків. Із обставин справи виявилось, що, переїжджаючи через залізничний переїзд, автобус зіткнувся з потягом. У результаті аварії пасажирки автобусу отримали тілесні ушкодження, деякі з них стали інвалідами 2-ї та 1-ї групи.

Під час слідства водій автобусу показав, що переїзд, який знаходиться у віданні Південної залізниці, був регульованим, але на той момент світлофор не працював. Тому водій, не побачивши потягу, поїхав через переїзд, у результаті чого трапилася аварія.

Вирішити справу. На кого і в якому розмірі буде покладена відповідальність за шкоду, заподіяну здоров'ю громадян?

№2. Громадянка Іванова звернулася в суд з позовом до редакції газети «Сім'я і дім. Народна трибуна» про відшкодування моральної шкоди. Підставою для вимоги була та обставина, що в вересні 1999 р. в цьому виданні була опублікована стаття, в якій висвітлені обставини загибелі сина позивачки, причому інформація була подана з негативним відтінком та критикою поведінки загиблого (він грубо порушив правила дорожнього руху), в результаті чого їй завдано моральних страждань і заподіяно моральну шкоду. В доповненнях до позову позивачка просила суд зобов'язати відповідача спростувати негативну інформацію про її сина та вибачитися перед рідними та близькими загиблого.

Яке рішення повинен винести суд?

№3. У вересні 2003 р. громадянка Петрова звернулася в суд з позовом до ТОВ «Антарес» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. У заяві зазначено, що 10 березня 2003 р. о 16 годині автомобілем ІЖ-2715 під керуванням працівника ТОВ «Антарес» Васькова їй завдано тілесні ушкодження. Через тривале лікування та моральні страждання позивачка зазнала матеріальних і моральних втрат, які вона просила відшкодувати.

ТОВ «Антарес» проти позову заперечувало, обґрунтовуючи це тим, що автомобіль ІЖ-2715 належить Васькову на праві власності, а отже, відповідальність повинна бути покладена на нього як на володільця джерела підвищеної небезпеки.

Вирішіть справу.

№4. Від'їжджаючи у відрядження на 2 дні, батьки малолітнього Б. (13 років) попросили сусідку, гр-ку Іванову, доглядати за Б. та надавати йому в разі необхідності допомогу. В перший день, залишившись один дома, Б. почав пускати з балкону паперові літачки, підпалюючи їм хвосты. Один з літачків попав на балкон гр-на Сидорова. Почалася пожежа, внаслідок якої Сидорову було заподіяно майнову шкоду в розмірі 10 000 грн.

Сидоров звернувся до батьків Б. з вимогою про відшкодування шкоди. Але останні заявили, що шкоду повинна відшкодувати сусідка Іванова, яка повинна була доглядати за Б. під час їх відрядження.

Хто має рацію в даному спорі?

№5. Гр. Іванова Марія Вікторівна пред'явила в суді позов до Київського комбінату залізобетонних виробів № 5 про відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника. В позові було зазначено, що її чоловік Іванов Петро Петрович працював у відповідача електриком. 12 березня 2004 р. на робочому місці в результаті обвалу частини перекриття даху цеху № 1 його

було смертельно травмовано. Посилаючись на те, що актом про нещасний випадок винним у загибелі її чоловіка було визнано відповідача, вона вимагала від комбінату відшкодування шкоди, завданої втратою годувальника, заподіяної її неповнолітньому сину Олегу, а також їй, оскільки вона перебуває у відпустці без збереження заробітної плати по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років.

Відповідач позов визнав частково, посилаючись на те, що позивачка є працездатною, а тому право на відшкодування має тільки її син.

Яке рішення повинен винести суд?

№6. Робітник Сакського Хімзавода Жуков вкрав із цистерни, що належала Хімзаводу, метиловий спирт, яким пригостив свого приятеля Сомова. В результаті отруєння Жуков втратив зір на обидва ока та став інвалідом 1-ї групи, а Сомов втратив зір на 50% та став інвалідом 2-ї групи. Вважаючи, що використання та зберігання метилового спирту є джерелом підвищеної небезпеки, Жуков та Сомов пред'явили позов до Хімзаводу з вимогою відшкодувати шкоду, заподіяну їх здоров'ю.

Чи підлягає позов задоволенню?

Нормативно-правові акти та література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
3. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
4. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України від 06.12.2018 р. № 2639-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>.
5. Про надання споживачам інформації про харчову продукцію: Регламент Європейського Парламенту і Ради № 1169/2011 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2011. L 304. С. 18–63.
6. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину не законними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування і суду: Закон України від 1 грудня 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Про відповідальність за шкоду, задану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19 травня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17#Text>.
8. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92#Text>.
9. Про судову практику у справах про відшкодування моральної шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>.
10. Практика верховного суду у справах про компенсацію моральної шкоди. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00554>.
11. Про судову практику у справах про необхідну оборону : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>.
12. Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки : Постанова Вищого спеціалізованого суду України від 01.03.2013 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13#Text>.
13. Борисова Ю. Є. Моральна шкода та умови її компенсації в англо-американському праві. Вісник ОНУ: Правознавство. 2017. Том 22, вип.1 (30). С. 106-111.
14. Борисова Ю. Є. Наявність вини як умова деліктної відповідальності в цивільному праві України та США. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 6. С. 84-86. (електронне фахове видання) URL: http://papjournal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/6_2017.pdf.
15. Борисова Ю. Є. Особливості та умови деліктної відповідальності неповнолітніх осіб. Правова держава. 2018. № 29. С. 90-93.

16. Борисова Ю. Зобов'язання з відшкодування шкоди як форма реалізації деліктної відповідальності. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2020. № 4 (32). Vol. 1. P. 254-257.
17. Волков О.А. Зобов'язання відшкодування шкоди, завданої в стані крайньої необхідності за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2009. 20 с.
18. Голубєва Н. Ю. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду: на матеріалах судової практики (коментар до ст. 1166 ЦК України). Київський районний суд міста Одеси : веб-сайт. URL: <https://kievskiyud.od.ua/press-department/all-news/4419-zagalni-pidstavividpovidalnosti-za-zavdanu-majnovu-shkodu-na-materialakh-sudovojipraktiki-komentar-do-st-1166-tsk-ukrajini>.
19. Микитин В. І. Підстави виникнення договірної та деліктної цивільно-правової відповідальності: деякі теоретичні аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 5. С.99-102.
20. Отрадна О.О. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України. Навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2009. 240 с.
21. Отрадна О.О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань. Монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 328 с.
22. Паліюк В. П. Правове регулювання відшкодування моральної (немайнової) шкоди : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2000. 18 с.
23. Парасюк В. М. Теоретичне обґрунтування сутності підстави цивільно-правової відповідальності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2020. № 1. С. 45–49.
24. Пендяга Г. Л. Відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2008. 15 с.
25. Резніченко С. В., Церковна О. В. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди: теорія і практика : монографія. Одеса : ОДУВС, 2009. 188 с.
26. Ременяк С. Я. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами, за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса : ОНЮА, 2007. 20 с.
27. Сорока О. О. Особливості зобов'язань із відшкодування шкоди за законодавством України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 3-2. Т. 1. С. 54-56.
28. Тимошенко Д. В. Зміст та значення понять «причина», «умова» і «випадковість» для дослідження причинно-наслідкового зв'язку в трудовому праві. Проблеми законності : зб. наук. праць. Харків, 2015. Вип. 128. С. 137–144.
29. Чорна Ж. Л. Відповідальність за шкоду, завдану неповнолітніми, у цивільному праві України. Університетські наукові записки. 2015. № 55. С. 51–58.
30. Церковна О. В. Умисел потерпілого як підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності. Університетські наукові записки. 2010. № 4(36). С. 63–68.
31. Фасій Б. В., Байталюк Д. Р. Автопілотні транспортні засоби: питання цивільної відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 3. С. 82–84.
32. Шимон С.І. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 1998.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (II-й СЕМЕСТР)

Завдання для контрольної роботи студентів заочної форми навчання з дисципліни «Цивільне право України» студентам необхідно виконувати письмово в зошиті.

Вибір варіанту завдань здійснюється відповідно до порядкового номеру студента у журналі обліку академічної групи.

При вирішенні практичного завдання студенту необхідно обґрунтувати свою відповідь із посиланням на відповідні норми права. Визначення понять дається відповідно до існуючих теоретичних концепцій та оцінюється максимально у 3 бали кожне (разом 9 балів). Правильно розв'язане та обґрунтоване практичне завдання оцінюється максимально у 10 балів. У тестових завданнях слід обрати правильну відповідь, яка оцінюється у 2 бали (разом 6 балів). У четвертому завданні слід дати коротку відповідь на питання, яка оцінюється у 5 балів. Максимальна кількість балів за виконану домашню контрольну роботи становить 30 балів.

Виконані завдання здаються на кафедрі цивільного права навчально-наукового юридичного інституту не пізніше ніж за 10 днів до початку заліково – екзаменаційної сесії і є не тільки складовою підсумкової оцінки за екзамен, а й умовою допуску студента заочної форми навчання до іспиту з дисципліни «Цивільне право України».

Варіант 1.

1. Дайте визначення понять: послуга, секвестр, страховий поліс, договір банківського вкладу (депозиту).

2. Розв'яжіть задачу:

Грищенко звернувся до з позовом про відшкодування вартості речей, які були передані йому на зберігання. На суді відповідач, не заперечуючи факту залишення у нього позивачем речей на зберігання, зазначив, що речі Грищенка були вкрадені у Іванова разом з речами Іванова, хоча він і застосував всі необхідні міри для забезпечення їх збереження.

Суд задовольнив позов Грищенка, зазначивши, що Грищенку була заподіяна позадоговірна шкода, оскільки Іванов прийняв речі на зберігання не на підставі договору, а в порядку добросусідських відносин.

Чи вірне рішення суду?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Договір перевезення багажу є договором:

- а) реальним, відплатним;
- б) приєднання, відплатним;
- в) консенсуальним, відплатним;
- г) реальним, безвідплатним.

2. Громадяни або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності є:

- а) страховими агентами;
- б) страховими брокерами;
- в) перестраховими брокерами;
- г) аварійними комісарами.

3. Кредитний договір укладається у формі:

- а) усній;
- б) простій письмовій;
- в) письмовій нотаріально посвідченій;
- г) письмовій і підлягає державній реєстрації.

4. Назвіть ознаки посередницьких зобов'язань.

Варіант 2

1. Дайте визначення понять: договір про надання послуг, договір доручення, просте складське свідоцтво, облікова ставка НБУ.

2.Розв'яжіть задачу:

Р. уклала з туристичною фірмою договір на туристичне обслуговування. За цим договором туристична фірма зобов'язувалася надати Р. наступні послуги: забезпечити її перевезення до місця відпочинку, поселити у готелі, обумовленому у договорі, організувати екскурсійні подорожі. Р. зобов'язувалася сплатити вартість туристичних послуг.

Коли Р. прибула до місця відпочинку, з'ясувалося, що вільних місць у готелі, зазначеному у договорі, немає. Представник туристичної фірми запропонував Р. поселитися у іншому готелі. Р. відмовилася, вказавши на те, що умови проживання у цьому готелі є надзвичайно низькі. Вона також висловила бажання розірвати з туристичною фірмою договір та повернутися додому. Представник туристичної фірми відповів, що це неможливо оскільки літак відлітає до Києва лише раз на тиждень. Після цього Р. поселилася у готелі, запропонованому представником туристичної фірми.

Повернувшись з відпустки, Р. на підставі Закону України «Про захист прав споживачів» звернулася до суду з позовом про розірвання договору на туристичне обслуговування і стягнення збитків у зв'язку з неналежним наданням послуг. У позовній заяві вона просила повернути їй кошти, сплачені за надання туристичних послуг за договором та відшкодувати моральну шкоду.

Відповідач у судовому засіданні заперечив позовні вимоги, оскільки те, що в готелі не було вільних місць - не його вина, а вина готелю, який мав перед туристичною фірмою зобов'язання надати певну кількість місць на визначений період часу.

Чи може покладення виконавцем частини обов'язків за договором про надання послуг звільнити його від відповідальності за договором? В яких випадках виконавець - суб'єкт підприємницької діяльності звільняється від відповідальності за договором платного надання послуг? Які права виникають у споживача у зв'язку з наданням йому послуги неналежної якості згідно Закону України «Про захист прав споживачів»? Вирішіть справу по суті.

3.Оберіть правильні відповіді:

1. Укладення договору перевезення пасажира посвідчується:

- а) коносаментом;
- б) квитанцією;
- в) проїзним документом (квитком);
- г) текстом договору.

2. Майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником, є предметом договору:

- а) перестрахування;
- б) особистого страхування;
- в) майнового страхування;
- г) страхування відповідальності.

3. Чи має право кредитодавець відмовитися від надання позичальникові передбаченого договором кредиту?

- а) має право в будь-якому випадку;
- б) не має права;
- в) має право лише за відсутності заперечень позичальника;
- г) має право за наявності обставин, які явно свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений.

4. Назвіть особливості відповідальності виконавця за договором про надання послуг.

Варіант 3

1. Дайте визначення понять: послуги юридичного характеру, договір комісії, складська квитанція, ощадна книжка.

2.Розв'яжіть задачу:

ТОВ «Курси іноземних мов» (далі - Курси) уклало з ТОВ «Н» договір про надання послуг з навчання англійської мови. За цим договором Курси зобов'язувалися підготувати 10 співробітників ТОВ «Н» до тестування з англійської мови, яке мало проводитися іноземною фірмою, партнером ТОВ «Н». Курс навчання складав 50 академічних годин. ТОВ «Н» зобов'язувалося забезпечити явку співробітників на заняття та оплатити послуги з навчання. При

цьому договором передбачалося, що вартість навчання кожного співробітника складає 1000 гривень за 50 годин; ціна за послуги в цілому, відповідно, складала 10 000 гривень.

Після тестування ТОВ «Н» сплатило лише 7000 гривень, відмовившись сплатити суму, вказану у договорі. Таке зменшення суми ТОВ «Н» пояснювало двома аргументами: 1) після першого заняття один із співробітників ТОВ «Н» звільнився з роботи і перестав відвідувати заняття з англійської мови; 2) успішного результату під час тестування досягли лише сім співробітників.

ТОВ «Курси іноземних мов» звернулося до суду з позовом про стягнення заборгованості за договором про надання послуг.

Чи має ТОВ «Н» зобов'язання оплатити навчання співробітника, який звільнився?

Чи завжди можна гарантувати позитивний результат надання послуги?

Вирішіть справу по суті.

3.Оберіть правильні відповіді:

1. Укладення договору перевезення багажу підтверджується:

- а) відміткою на проїзному квитку пасажирів;
- б) видачею перевізником розписки;
- в) каносаментом;
- г) видачею багажної квитанції.

2. Суброгація - це перехід права вимоги до особи, яка відповідальна за настання страхового випадку:

- а) від страхувальника до страховика;
- б) від страховика до страхувальника;
- в) від страхувальника до вигодонабувача;
- г) від страховика до застрахованої особи.

3. Чи має право позичальник відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі?

- а) має право, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання;
- б) має право, якщо позикодавець згоден;
- в) має право, якщо сплатить позикодавцю неустойку;
- г) не має права в силу закону.

4. Назвіть документи, що замінять письмову форму договору перевезення вантажу на різних видах транспорту.

Варіант 4

1. Дайте визначення понять: послуги фактичного характеру, договір консигнації, варант, ощадний (депозитний) сертифікат.

2. Розв'яжіть задачу:

По телеканалу «НВТ» торговельна марка «Старт» оголосила конкурс про створення найкращого рекламного слогану спортивним товарам, що нею виробляються. Поет П. вирішив узяти участь у конкурсі, надіславши на адресу, зазначену в оголошенні, кілька варіантів рекламних слоганів.

На ім'я П. надійшов лист від торговельної марки «Старт», в якій була висловлена вдячність П. за його працю, проте вказувалося, що у зв'язку з репрофілюванням її діяльності вона більше не займається виробництвом спортивної продукції, а відтак конкурс був скасований, про що раніше повідомлялося по радіо.

Хто виступив організатором конкурсу? Чи правомірні дії торговельної марки «Старт»? Чи може П. претендувати на виплату винагороди?

Чи змінилося б вирішення справи, якби П. у зв'язку з виконанням конкурсного завдання узяв би відпустку за свій рахунок?

3.Оберіть правильні відповіді:

1. Коносамент - це документ, що містить умови договору перевезення вантажу на:

- а) морському транспорті;
- б) автомобільному транспорті;
- в) залізничному транспорті;
- г) повітряному транспорті.

2. *Страховий ризик - це:*

- а) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;
- б) подія, яка не має ознак ймовірності та випадковості її настання;
- в) подія, настання якої залежить від волі учасників страхових правовідносин.
- г) подія, з настанням якої страховик зобов'язаний виплатити страхувальнику страхове відшкодування.

3. *Договір, який передбачає надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг, є договором:*

- а) товарного кредиту;
- б) комерційного кредиту;
- в) банківського кредиту;
- г) позики.

4. Назвіть права пасажирів за договором перевезення пасажирів та багажу.

Варіант 5

1. **Дайте визначення понять:** транспортне зобов'язання, агентський договір, страховий випадок, розрахунок.

2. **Розв'яжіть задачу:**

Повертаючись додому з роботи, пожежник Т. побачив, що з-під дверей магазину, що належить ТОВ «Весна», йде густий дим. Оскільки в магазині ніхто не відповідав на крики Т., останній вибив вітрину магазину, загасив пожежу і врятував непритомну прибиральницю магазину С, через недопалок цигарки якої виникла пожежа.

ТОВ «Весна» пред'явила вимогу до Т. про відшкодування шкоди, завдану знищенням вітрини, посилаючись на те, що товариство не уповноважувало Т. на вчинення зазначених дій. Т. в свою чергу зазначив, що рятувати чуже життя та майно від пожежі – його службовий обов'язок, тому ці відносини взагалі не можуть регулюватися цивільним правом, адже є трудовими. Т. вважав, що пожежна частина, в якій він працює, зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану його здоров'ю, адже, рятуючи життя і майно інших від пожежі, Т. ушкодив руку і зазнав опіків, на лікування яких витратив 1500 грн.

Чиї вимоги є правомірними? Вирішіть справу по суті.

3. **Оберіть правильні відповіді:**

1. *Згідно з ЦК України пасажир має право провозити з собою безоплатно одну дитину без права зайняття нею окремого місця, віком до:*

- а) п'яти років;
- б) шести років;
- в) семи років;
- г) восьми років.

2. *Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки:*

- а) повіреного;
- б) довірителя;
- в) замовника;
- г) комитента.

3. *Договір банківського вкладу:*

- а) консенсуальний, двосторонній, оплатний;
- б) консенсуальний, досторонній, безоплатний;
- в) реальний, двосторонній, оплатний;
- г) реальний, односторонній, оплатний.

4. Перелічіть джерела правого регулювання транспортних зобов'язань.

Варіант 6

1. Дайте визначення понять: договір перевезення вантажу, договір управління майном, страхова сума, розрахункові відносини.

2. Розв'яжіть задачу:

Виконуючий банк відмовив у платежі за акредитивом бенефіціару, який пред'явив неналежним чином оформлені документи про надання послуг. Бенефіціар звернувся з вимогою про оплату до банку-емітента. Не отримавши відповіді, бенефіціар надіслав платіжну вимогу-доручення в обслуговуючий банк платника для списання з поточного рахунку останнього суми коштів, передбаченої основним договором як ціна послуг. Платіжна вимога-доручення повернулася бенефіціару без виконання. Тоді бенефіціар подав позов із солідарними вимогами до платника та банку-емітента про стягнення грошових коштів.

Чи підлягає позов задоволенню? Чому? Як слід діяти учасникам даних акредитивних правовідносин для забезпечення своїх прав та законних інтересів?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Предметом договору перевезення є:

- а) здійснення певних дій;
- б) здійснення певної діяльності;
- в) укладення договору, завантаження та вивантаження вантажу, виконання митних правил;
- г) діяльність з переміщення вантажу або пасажирів та багажу в пункт призначення.

2. Якщо в договорі доручення не визначено розміру плати повіреному або порядок її виплати, розмір винагороди визначається за ціною, яка:

- а) встановлюється довірителем;
- б) встановлюється договором між повіреним і довірителем;
- в) звичайно сплачується за такі послуги;
- г) встановлюється повіреним.

3. Договір банківського вкладу укладається у формі:

- а) усній;
- б) простій письмовій;
- в) письмовій нотаріально посвідченій;
- г) будь-якій.

4. Назвіть та дайте визначте істотних умов договору страхування.

Варіант 7

1. Дайте визначення понять: пряме змішане сполучення, довірче управління майном, страховий платіж, готівкова форма розрахунків.

2. Розв'яжіть задачу:

Виконуючий банк за покритим акредитивом виплатив бенефіціару проти пред'явлених останнім документів про відвантаження товару грошові кошти в повній сумі, передбаченій умовами акредитиву. Банк-емітент, одержавши прийняті виконуючим банком документи, встановив відсутність у цьому пакеті документу, що підтверджує страхування вантажу. Договір страхування вантажу був зазначений в акредитиві серед переліку необхідних документів.

Як у такій ситуації мають діяти банк-емітент, виконуючий банк, платник та одержувач грошових коштів для забезпечення своїх прав та законних інтересів, а також для виконання відповідних обов'язків?

Як зміниться вирішення цієї задачі за умов, якщо обов'язок страхування вантажу був передбачений основним договором купівлі-продажу, оплата за яким здійснювалась у формі акредитиву, але пред'явлення договору страхування в умовах акредитиву не передбачалось?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Сторонами договору чартеру є:

- а) фрахтувальник і фрахтівник;
- б) відправник і перевізник;
- в) фрахтівник і перевізник;
- г) відправник і фрахтувальник.

2. Повірений може відступати від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не одержав від нього відповіді на свій запит у строк:

- а) розумний;
- б) трьохденний;
- в) п'ятиденний;
- г) семиденний.

3. Письмова форма договору банківського вкладу вважається дотриманою, якщо внесення грошової суми підтверджено:

- а) розпискою;
- б) позиковим зобов'язанням;
- в) ощадною книжкою або ощадним (депозитним) сертифікатом;
- г) акцією.

4. Назвіть обов'язки страховика.

Варіант 8

1. Дайте визначення понять: пряме сполучення, довірча власність, страховий внесок, платіжне доручення.

2. Розв'яжіть задачу:

Від'їжджаючи у відрядження на 2 дні, батьки малолітнього Б. (13 років) попросили сусідку, гр-ку Іванову, доглядати за Б. та надавати йому в разі необхідності допомогу. В перший день, залишившись один дома, Б. почав пускати з балкону паперові літачки, підпалюючи їм хвости. Один з літачків попав на балкон гр-на Сидорова. Почалася пожежа, внаслідок якої Сидорову було заподіяно майнову шкоду в розмірі 10 000 грн.

Сидоров звернувся до батьків Б. з вимогою про відшкодування шкоди. Але останні заявили, що шкоду повинна відшкодувати сусідка Іванова, яка повинна була доглядати за Б. під час їх відрядження.

Хто має рацію в даному спорі?

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Якщо перевізник за договором перевезення вантажу надав відправнику під завантаження транспортний засіб, який є непридатним для перевезення цього вантажу, то відправник вантажу має право:

- а) вимагати надати інші транспортні засоби, та відшкодування збитків;
- б) вимагати сплати неустойки;
- в) відмовитися від наданого транспортного засобу
- г) здійснити будь-яку дію, зазначену в п. а) - в).

2. Довіритель за договором доручення зобов'язаний:

- а) видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій;
- б) забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення;
- в) відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення;
- г) вчинити всі дії, зазначені в п. а) - в).

3. При відсутності в договорі банківського вкладу умови про розмір процентів, їх розмір визначається:

- а) у розмірі облікової ставки Національного банку України;
- б) за згодою сторін;
- в) банком;
- г) вкладником.

4. Назвіть обов'язки страхувальника.

Варіант 9

1. Дайте визначення понять: товарно-транспортна накладна, пряме посередництво, страховий тариф, вексель.

2. Розв'яжіть задачу:

Підприємець Казаков, який займається оптовою реалізацією жіночого взуття іноземного виробництва, взяв кредит у комерційному банку «Кредит Плюс» під уступку йому свого права вимоги на одержання грошей від підприємця Волкова, що займається роздрібним продажем взуття. Право грошової вимоги комерційного банку до Волкова виникне через один місяць, у момент передачі останньому Казаковим взуття.

Після одержання взуття від Казакова Волков сплатив комерційному банку «Кредит Плюс» грошову вимогу. При цьому виявилось, що сплачена ним сума перевищила суму боргу Казакова банку «Кредит Плюс», забезпеченого уступкою вимоги. У процесі продажу з'ясувалося, що взуття, отримане Волковим від Казакова, має невеликі дефекти. У зв'язку з цим ціну на нього довелося знизити. Волков поніс збитки і звернувся до комерційного банку «Кредит Плюс» з вимогою повернення суми, що перевищує суму боргу, забезпечену уступкою вимоги.

Чи правомірна вимога Волкова до комерційного банку «Кредит Плюс»? Коли перейшло до комерційного банку «Кредит Плюс» право на уступку майбутньої грошової вимоги? Вирішіть справу.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Строк позовної давності до вимог, що випливають із договору перевезення вантажу складає:

- а) три місяці;
- б) шість місяців;
- в) один рік;
- г) три роки.

2. Якщо повірений діє як підприємець, сторона, яка відмовляється від договору, має повідомити другу сторону про відмову від договору, якщо триваліший строк не встановлений договором, не пізніше як за:

- а) 15 днів;
- б) один місяць;
- в) два місяці;
- г) три місяці.

3. Договір банківського рахунка є договором:

- а) консенсуальним, взаємним, відплатним;
- б) консенсуальним, одностороннім, відплатним;
- в) реальним, взаємним, відплатним;
- г) реальним, одностороннім, відплатним.

4. Назвіть види кредитів.

Варіант 10

1. Дайте визначення понять: коносамент, непряме посередництво, страхова виплата, акредитив.

2. Розв'яжіть задачу:

Підприємець Дмитрук, з метою погашення заборгованості за кредитним договором перед комерційним банком «Енергія», продав останньому грошову вимогу до підприємця Климова, термін платежу якої вже настав. Банк запропонував Климову погасити грошову вимогу. Щоб її сплатити, Климов був змушений терміново продати за зниженою ціною товар, отриманий від Дмитрука. Після цього Климов пред'явив вимогу до Дмитрука про відшкодування збитків, викликаних порушенням останнім договору, укладеного між ними при здійсненні угоди по купівлі-продажу товару, про заборону уступки вимоги.

Чи правомірна вимога Климова до Дмитрука? Чи буде дійсною уступка комерційному банку «Енергія» грошової вимоги, якщо між Дмитруком і Климовим існує угода про її заборону? Вирішіть справу.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Предметом договору транспортного експедирування є:

- а) здійснення фінансової діяльності;
- б) здійснення будь-якої діяльності;

- в) дії юридичного та фактичного характеру;
г) послуги, пов'язані з перевезенням вантажу.
2. Чи має право комітет до припинення договору комісії вступати у безпосередні відносини з субкомісіонером?
- а) має право, в силу закону;
б) не має права без згоди комісіонера;
в) має право в будь-яких випадках;
г) має право, якщо його дії принесли збитки.
3. У разі необґрунтованого ухилення банку від укладення договору банківського рахунка клієнт має право звернутися до суду з вимогою про:
- а) відшкодування моральної шкоди;
б) сплату штрафу;
в) відшкодування збитків, завданих ухиленням;
г) спонукання до договору або відшкодування збитків.
- 4. Охарактеризуйте вимоги ЦК України до форми договору позики.**

Варіант 11

1. Дайте визначення понять: фрахт, дилерська угода, страхове відшкодування, інкасо.

2. Розв'яжіть задачу:

Внаслідок аварії, яка трапилася на шляху руху міжміського автобуса, загинув пасажир Сидоренко. На його утриманні перебували дружина і двоє неповнолітніх дітей. Дружина Сидоренка звернулася в управління міжміських пасажирських перевезень з вимогою про відшкодування шкоди, яка зумовлена загибеллю годівника. Управління порадило громадянці звернутися до страхової організації. Страхова організація, з'ясовуючи обставини справи, встановила, що Сидоренко у зв'язку з тим, що прибув за кілька хвилин до відправлення автобуса, не зміг взяти проїзний квиток. З огляду на це, страхова організація відмовила у виплаті страхової суми, адже, на думку представника страхової організації, в даному випадку не був укладений договір страхування. Дружина потерпілого, не погоджуючись із позицією страхової організації, звернулася до суду.

Чи може вважатися в даному випадку договір страхування укладеним? Чи має право дружина Сидоренка на одержання страхової виплати? Обґрунтуйте рішення суду

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Клієнт повинен видати експедиторові для виконання його обов'язків:

- а) копію договору;
б) квитанцію;
в) рекомендаційний лист;
г) довіреність.

2. Комітет, який має заперечення щодо звіту комісіонера, повинен повідомити його про це від дня отримання звіту протягом:

- а) 10 днів;
б) 15 днів;
в) 20 днів;
г) 30 днів.

3. Банківською таємницею є відомості:

- а) про стан рахунків;
б) про операції за рахунком;
в) про клієнта;
г) про все, зазначене в п. а) - в).

4. Назвіть та охарактеризуйте документи, що заміняють письмову форму договору банківського вкладу.

Варіант 12

1. Дайте визначення понять: договір чартеру (фрахтування), андеррайтинг, франшиза, розрахунковий чек.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянин Михайленко звернувся до суду з позовом до страхової компанії «Оранта-Дніпро» про стягнення грошової суми у розмірі 2 879 грн., посилаючись на те, що 12 вересня 2001р. він в офісі відповідача заповнив заяву через страхового агента на отримання страхового полісу від відповідача про страхування життя і сплатив страховий внесок у зазначеній сумі. На думку позивача, страхова компанія повинна була повідомити про початок дії договору страхування, але не повідомила. З огляду на це, позивач звернувся з письмовою заявою про повернення страхового внеску та відмовився від подальшого співробітництва. Ні страхового полісу, ні договору страхування позивач з відповідачем не підписував, тому вважає, що відповідач незаконно утримує сплачену ним суму.

Представник відповідача в судовому засіданні позов не визнав, посилаючись на те, що після підпису заяви на згоду укладення договору страхування життя та сплати позивачем суми премії, договір страхування вважається укладеним незалежно від того чи підписаний страховий поліс та договір страхування самим страхувальником чи ні, страхування життя відбулося за внутрішніми правилами страхування. З огляду на це представник відповідача просив суд відмовити в задоволенні позову.

Що слід розуміти під договором страхування? Які істотні умови договору страхування? Обґрунтуйте рішення суду.

3. Оберіть правильні відповіді:

1. Чи звільняє експедитора від відповідальності перед клієнтом покладення виконання зобов'язання на третю особу?

- а) звільняє, якщо з цим згоден клієнт;
- б) не звільняє, в силу закону;
- в) не звільняє, якщо третя особа була залучена до виконання договору без згоди клієнта;
- г) не звільняє, якщо про це зазначено в договорі.

2. Якщо договір комісії укладено без визначення строку, комітент повинен повідомити комісіонера про відмову від договору **не пізніше ніж за:**

- а) 15 днів;
- б) 30 днів;
- в) два місяці;
- г) три місяці.

3. У разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку:

- а) відшкодування завданих збитків;
- б) відшкодування моральної шкоди;
- в) відшкодування завданих збитків та моральної шкоди;
- г) сплати штрафу.

4. Визначте черговість списання коштів з рахунка клієнта.

Варіант 13

1. Дайте визначення понять: втрата вантажу, страхування, суброгація, меморіальний ордер.

2. Розв'яжіть задачу:

Підприємець Качанов уклав договір комісії з трикотажною фабрикою м. Вінниці на продаж декількох партій нижньої вовняної білизни для чоловіків у м. Києві по заздалегідь обговореній ціні. З м. Львові виник ажіотажний попит на білизну, що ним продавалася. Качанов підняв ціну і, щоб збільшити обсяг продажів, найняв помічника - Леонтєва - місцевого жителя за договором субкомісії і сповістив про цей факт, а також його дані, у тому числі адресу, телефон трикотажної фабрики. Остання запропонувала Леонтєву забрати в неї чергову партію товару для реалізації, оскільки не змогла зв'язатися з Качановим, що знаходився в цей час у роз'їздах по населених пунктах Львівської області, де продавав білизну. Леонтєв відмовився.

Чи має право комісіонер (Качанов) під час продажу товару комітента (трикотажної фабрики) завищувати заздалегідь обговорену ціну? На чю користь надходить додаткова вигода при продажу товару за підвищеною ціною? Чи відповідає субкомісіонер (Леонтьев) за свої дії перед комітентом? Чи правомірна відмова виконати вказівку трикотажної фабрики забрати в неї чергову партію товару? Чи має право комітент вести справи із субкомісіонером напряду?

3.Оберіть правильні відповіді:

1. Сторона, яка заявила про відмову від договору транспортного експедирування, зобов'язана відшкодувати другій стороні:

- а) збитки та сплатити штраф;
- б) збитки та моральну шкоду;
- в) збитки, завдані їй у зв'язку із розірванням договору;
- г) моральну шкоду.

2. Комісіонер повинен повідомити комітента про відмову від договору не пізніше ніж за:

- а) 10 днів
- б) 15 днів;
- в) 20 днів;
- г) 30 днів.

3. Договір факторингу може бути:

- а) реальним або консенсуальним, взаємним, відплатним;
- б) лише консенсуальним, взаємним, відплатним;
- в) лише реальним, взаємним, відплатним;
- г) приєднання, двостороннім, відплатним.

4. Назвіть підстави відмови комітента та комісіонера від договору комісії.

Варіант 14

1. Дайте визначення понять: нестача вантажу, договір страхування, абандон, платіжна вимога-доручення.

2. Розв'яжіть задачу:

Під час огляду в комісійному магазині комп'ютера покупець випадково пошкодив його. Комісіонер виявив пошкодження лише кілька днів пізніше. Оскільки комп'ютер за ціною, погодженою з комітентом, продати не вдалось у зв'язку з пошкодженням, магазин знизив ціну і продав комп'ютер вдвічі дешевше, ніж було передбачено договором. Комітент почав вимагати виплати всієї суми вартості комп'ютера, визначеної договором, а також відмовився виплачувати комісіонеру винагороду, оскільки останній виконав свої зобов'язання не належним чином. Комісійний магазин виплатив комітенту вартість комп'ютера за ціною його фактичної реалізації і утримав комісійну винагороду.

Комітент звернувся до суду. Вирішіть справу.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Консенсуальний договір зберігання, який передбачає обов'язок прийняти річ на зберігання в майбутньому, має бути укладений у формі:

- а) будь-якій;
- б) простій письмовій;
- в) письмовій та підлягає державній реєстрації;
- г) письмовій нотаріально посвідченій.

2. Страхове відшкодування - це страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми при настанні страхового випадку за договорами:

- а) особистого та майнового страхування;
- б) майнового страхування і страхування відповідальності;
- в) страхування життя та страхування здоров'я;
- г) страхування відповідальності та особистого страхування.

3. Предметом договору факторингу може бути:

- а) право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога);
- б) право вимоги, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога);

- в) уступка грошової вимоги, якщо вона не передбачена договором факторингу;
г) все, зазначене в п. а) - б).

4. Назвіть підстави припинення договору простого товариства.

Варіант 15

1. Дайте визначення понять: псування вантажу, страхове зобов'язання, договір позики, договір про спільну діяльність.

2. Розв'яжіть задачу:

Вантажовідправник відвантажив аптечному складу м. Вінниця вагон медичної гігроскопічної вати. При вивантаженні й перевірці вантажу виявлено недостачу 7 мішків вати; крім того 2 мішки були розірвані і при їх перевірці виявлено недостачу 9 пакетів вати, про що складено комерційний акт від 15.03.2007 р. № 932.

Вантаж прибув у справному вагоні, зі справними пломбами вантажовідправника.

Згідно з даними вагонного листа вагон із спірним вантажем було розвантажено 15.03.2004 р. Вантажовідправник - черкаська фабрика гігроскопічної вати не була викликана для приймання товару і комерційний акт не підписала.

Аптечний склад (м. Вінниця) заявив позов до вантажовідправника і перевізника - Управління Південно-Західної залізниці про стягнення збитків, спричинених недостачею вантажу.

Який договір опосередковує відносини між названими суб'єктами? Який порядок звернення з позовом до залізниці? Перерахуйте підстави, за наявності яких залізниця звільняється від відповідальності.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Якщо строк зберігання речі визначений моментом пред'явлення покложадавцем вимоги про її повернення, зберігач має право зі спливом звичайного за цих обставин строку зберігання вимагати від покложадавця забрати цю річ у строк:

- а) розумний;
- б) десятиденний;
- в) семиденний;
- г) п'ятиденний.

2. Страховий внесок - це:

- а) плата страховика страхувальнику у зв'язку з настанням страхового випадку;
- б) податок, який сплачує страховик до державного бюджету;
- в) плата за страхування;
- г) страхова сума, визначена договором.

3. Договір про спільну діяльність може бути:

- а) консенсуальним, безвідплатним, двостороннім або багатостороннім;
- б) реальним, безвідплатним, взаємним;
- в) реальним, відплатним, одностороннім;
- г) консенсуальним, безвідплатним, взаємним.

4. Назвіть підстави припинення зобов'язання у зв'язку із публічною обіцянкою винагороди.

Варіант 16

1. Дайте визначення понять: навігаційні помилки, добровільне страхування, кредитний договір, договір простого товариства.

2. Розв'яжіть задачу:

Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського заявив позов до Управління Придніпровської залізниці про стягнення штрафу за невиконання прийнятих заявок на перевезення вантажу в II кварталі 2007 року і стягнення збитків, понесених заводом у вигляді неустойки, які він поніс в зв'язку із заявленими претензіями контрагентами за договорами купівлі-продажу.

Управління проти позову заперечувало в зв'язку з тим, що завод сплатив неустойку за

самостійними зобов'язаннями, до яких УПЗ не має відношення. Крім того, позивач не довів, що збитки мали місце саме в той період, коли залізниця не виконала заявки на перевезення вантажу.

Обґрунтуйте доводи сторін. Яким має бути рішення по суті?

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Чи має право зберігач передати річ на зберігання третій особі?

- а) не має права без згоди поклажодавця, якщо договором зберігання не передбачене інше;
- б) має право у разі, якщо він вимушений це зробити в інтересах поклажодавця і не має можливості отримати його згоду;
- в) не має права взагалі;
- г) може здійснити будь-які дії, зазначені в п. а) - в).

2. Страховий внесок - це:

- а) плата страховика страхувальнику у зв'язку з настанням страхового випадку;
- б) податок, який сплачує страховик до державного бюджету;
- в) плата за страхування;
- г) страхова сума, визначена договором.

3. Договір, за яким сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону, є договором:

- а) установчим;
- б) засновницьким;
- в) простого товариства;
- г) про спільну діяльність.

4. Назвіть підстави та умови виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди.

Варіант 17

1. Дайте визначення понять: комерційні помилки, обов'язкове страхування, банківський кредит, установчий договір.

2.Розв'яжіть задачу:

Студенти М., У., Ж. їхали на гірськолижну базу автобусом Львів – Славськ. При посадці в автобус з дозволу водія вони помістили у багажне відділення автобуса 3 пари гірських лиж і 3 спортивні сумки.

Прибувши у Славськ, студенти не виявили 2 сумок і заявили претензію водію про пропажу гірськолижного спорядження. З їхніх слів спорядження знаходилося у цих 2 -х сумках, в 3-ій сумці були продукти харчування. Водій відмовився зафіксувати факт пропажі, оскільки вміст сумок був йому невідомий.

Студенти звернулися з позовом до АТП-1314 про відшкодування вартості спорядження (3 пари гірськолижних чобіт, 3 спортивних костюми та інші речі) на загальну суму 2500 грн. та 1000 грн. моральної шкоди.

Вирішіть спір.

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Чи відшкодовуються зберігачеві витрати, які сторони не могли передбачити при укладенні договору зберігання (надзвичайні витрати)?

- а) не відшкодовуються, якщо договором не передбачено інше;
- б) не відшкодовуються, якщо це не передбачено законом;
- в) відшкодовуються понад плату, яка належить зберігачеві;
- г) відшкодовуються, якщо поклажодавець дав згоду на ці витрати.

2. Страховик зобов'язаний, як тільки стане відомо про настання страхового випадку, вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати страхувальникові, протягом:

- а) п'ятнадцяти робочих днів;
- б) десяти робочих днів;
- в) семи робочих днів;
- г) двох робочих днів.

3. Договір, за яким сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети, є договором:

- а) простого товариства;
- б) про спільну діяльність;
- в) засновницьким;
- г) установчим.

4. Назвіть підстави відповідальності за завдану моральну шкоду.

Варіант 18

1. Дайте визначення понять: загальна аврія, майнове страхування, комерційний кредит, публічна обіцянка винагороди.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянин Б. згідно проїзного квитка зайняв місце в купе вагону поїзда Івано-Франківськ-Київ. Роздягнувшись в купе і залишивши свої речі, Б. пішов у ресторан повечеряти. Повернувшись у купе, він не виявив своїх речей. Б. пред'явив претензії провіднику та начальнику поїзда. Останні відмовилися зафіксувати факт пропажі і відхилили будь-які вимоги про відшкодування.

Повернувшись до Івано-Франківська, Б. пред'явив позов до управління залізниці про відшкодування вартості багажу на суму 820 грн. і моральної шкоди на 1000 грн. В позовній заяві вказано, що пропажа стала можливою через невиконання провідником своїх обов'язків.

Вирішіть спір.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. При безоплатному зберіганні поклажадавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві:

- а) збитки, які виникли у зв'язку зі зберіганням речі;
- б) моральну шкоду у випадку відмови відшкодувати витрати;
- в) здійснені ним витрати на зберігання речі, якщо інше не встановлено договором або законом;
- г) неотриману ним вигоду.

2. Особи, які займаються визначенням причин настання страхового випадку та розміру збитків, кваліфікаційні вимоги до яких встановлюються актами чинного законодавства України є:

- а) вигодонабувачами;
- б) страховими брокерами;
- в) аварійними комісарами;
- г) актуаріями.

3. Вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є:

- а) особистою власністю учасників;
- б) спільною частковою власністю учасників;
- в) спільною сумісною власністю учасників;
- г) змішаною власністю.

4. Назвіть деліктні зобов'язання у яких шкода відшкодовується боржником незалежно від вини.

Варіант 19

1. Дайте визначення понять: окрема аварія, особисте страхування, товарний кредит, конкурс.

2. Розв'яжіть задачу:

Громадянин О. поклав свої речі в автоматичну камеру зберігання на залізничному вокзалі. На наступний день, повернувшись за речами, О. виявив, що ячейка відкрита, речі пропали. О. звернувся з вимогою про відшкодування вартості речей, зданих на зберігання (всього на суму 350 грн.).

Які правовідносини виникли між О. та управлінням залізниці: з договору зберігання чи з договору майнового найму? На кого покладається обов'язок відшкодувати завдані збитки? Проаналізуйте ситуацію.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Професійний зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі, якщо не доведе, що це сталося внаслідок:

- а) непереборної сили;
- б) таких властивостей речі, про які зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати;
- в) умислу чи грубої необережності поклажодавця;
- г) усіх обставин, зазначених у п. а) - в).

2. Страхувальник або страховик зобов'язаний повідомити другу сторону про свій намір відмовитися від договору страхування до припинення договору, якщо інше не встановлено договором, не пізніше як за:

- а) 10 днів;
- б) 15 днів;
- в) 20 днів;
- г) 30 днів.

3. У відносинах з третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується:

- а) договором доручення;
- б) договором простого товариства;
- в) довіреністю, виданою йому іншими учасниками;
- г) довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

4. Назвіть деліктні зобов'язання у яких особа, яка відшкодувала шкоду, не має права регресу до заподіювача шкоди.

Варіант 20

1. Дайте визначення понять: договір перевезення пасажирів та багажу, страхувальник, споживчий кредит, недоговірне зобов'язання.

2. Розв'яжіть задачу:

На період літніх канікул за усною домовленістю між комендантом гуртожитку і студентами К., М., Л. в кімнаті, де вони проживали, були залишені речі: книжки, 3 ковдри, холодильник "Морозко", що належав К., посуд та інше побутове майно.

Повернувшись після канікул, студенти не виявили своїх речей, двері кімнати були розбиті. Вони звернулися з претензією до коменданта гуртожитку.

Які особливості зберігання майна в готелях і гуртожитках? Чи виникли в даній ситуації правовідносини з договору зберігання?

Вирішіть спір.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Частинами подвійного складського свідоцтва є:

- а) складське свідоцтво та заставне свідоцтво;
- б) складська квитанція та складське свідоцтво;
- в) заставне свідоцтво та складська квитанція;
- г) секвестр та складське свідоцтво.

2. Договір управління майном є:

- а) односторонній, консенсуальний, відплатний;
- б) взаємний, реальний, безвідплатний;
- в) взаємний, реальний, відплатний;
- г) односторонній, консенсуальний, безвідплатний.

3. Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їх спільної діяльності, розподіляється:

- а) порівну між учасниками;
- б) відповідно до вкладу кожного учасника в результат їх спільної діяльності;
- в) пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно;
- г) за домовленістю учасників.

4. Перелічіть осіб, які мають право на відшкодування шкоди у зв'язку із смертю

потерпілого.

Варіант 21

1. Дайте визначення понять: комерційний акт, страховик, фінансова установа, гестор.

2. Розв'яжіть задачу:

Підприємець Рябушкін, що супроводжував вагони з овечими шкірами з Дагестану в Київ, при проходженні поїзда по території Чечні, після важкого поранення бандитами, що напали на потяг, був з нього знятий і покладений у лікарню. Там він пролежав кілька місяців. Його представник Косигін, що виявив значну нестачу шкір при їхньому прийманні в Києві, висунув претензії до залізниці і вимагав відшкодувати вартість зниклих шкір при бандитському нападі на потяг. Адміністрація залізниці відмовилася платити, посилаючись на те, що при проходженні потягів через Чечню вантажі зникають постійно й у неї немає можливості виставляти збройну охорону для кожного потяга. Рябушкін, що вийшов з лікарні через 14 місяців, подав позов до залізниці з вимогою відшкодування вартості викрадених шкір. *Чи повинні бути задоволені вимоги представника Рябушкіна? А його самого? Який строк позовної давності за даними вимогами?*

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Договір зберігання речі, прийнятої ломбардом від фізичної особи, оформляється видачею:

- а) накладної;
- б) іменної квитанції;
- в) розписки;
- г) касового чека.

2. Якщо власником майна є малолітня особа або фізична особа, яка визнана недієздатною, установником управління може бути:

- а) опікун або орган опіки та піклування;
- б) піклувальник;
- в) опікун;
- г) власник майна.

3. З моменту припинення договору простого товариства його учасники за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб несуть відповідальність:

- а) дольову;
- б) солідарну;
- в) субсидіарну;
- г) у порядку регресу.

4. Назвіть безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Варіант 22

1. Дайте визначення понять: морський протест, вигодонабувач за договором страхування, договір факторингу, домінус.

2. Розв'яжіть задачу:

На період літньої відпустки сім'я О. передала сусідам Ш. у користування власний телевізор. Одного вихідного при перегляді телепередачі телевізор вибухнув. Від вибуху загорілися штори та килимове покриття. Пожежу вдалося вчасно погасити, але нею було пошкоджені ще й м'які меблі.

Після повернення з відпустки Ш. зажадав відшкодування завданих збитків та компенсацію моральної шкоди від сім'ї О.

Чи правомірні вимоги Ш.? До кого слід заявити вимоги про відшкодування збитків та компенсацію моральної шкоди, завданої побутовою технікою? Дайте правовий аналіз ситуації?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Річ, яку поклаждавець не забрав із ломбарду може бути продана ломбардом у порядку, встановленому законом, від дня закінчення строку договору зберігання після спливу:

- а) двох місяців;
- б) трьох місяців;

- в) шести місяців;
- г) дев'яти місяців.

2. Якщо сторони не визначили строку договору управління майном, він вважається укладеним на:

- а) 1 рік;
- б) 3 роки;
- в) 5 років;
- г) 10 років.

3. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу є:

- а) двостороннім правочином;
- б) одностороннім договором;
- в) одностороннім правочином;
- г) багатостороннім договором.

4. Назвіть вимоги до форми договору зберігання.

Варіант 23

1. Дайте визначення понять: договір транспортного експедирування, застрахована особа, банківський рахунок, делікт.

2. Розв'яжіть задачу:

Водій виробничого об'єднання "Іскра" Р. перевозив щебінь для потреб об'єднання. Під час перевезення, автомашина перекинулась і частина щебеню висипалась на проїжджу частину дороги. Р., поставивши свою машину на колеса, поїхав далі, залишивши щебінь на дорозі. Необхідних, у цьому випадку, знаків не поставив.

С., їдучи вночі на власній машині з коротким світлом, своєчасно не побачив купи щебеню, наїхав на неї, від різкого гальмування машина перекинулась, внаслідок чого власник автомашини отримав ушкодження здоров'я, його сестра і дружина загинули.

З'ясуйте, хто несе цивільну відповідальність за заподіяну шкоду та які підстави відповідальності?

3. Оберіть правильну відповідь:

1. Збитки, завдані поклаждодавцеві внаслідок втрати, нестачі або пошкодження речі, зданої до камери схову, відшкодовуються зберігачем з моменту пред'явлення вимоги протягом:

- а) п'яти діб;
- б) трьох діб;
- в) двох діб;
- г) однієї доби.

2. Управитель, який не виявив при управлінні майном належної турботливості про інтереси вигодонабувача, зобов'язаний відшкодувати йому:

- а) збитки;
- б) реальні збитки;
- в) збитки і упущену вигоду;
- г) упущену вигоду.

3. Якщо завдання у разі публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу було виконано декількома особами одночасно, то:

- а) винагорода виплачується кожній особі в повному обсязі;
- б) винагорода не виплачується;
- в) розмір винагороди для кожної з осіб встановлюється за рішенням суду;
- г) винагорода розподіляється між ними порівну.

4. Назвіть реквізити подвійного складського свідоцтва.

Варіант 24

1. Дайте визначення понять: договір зберігання, страхові брокери, вкладний (депозитний) рахунок, деліктне зобов'язання.

2.Розв'яжіть задачу:

Телегін здав квиток у касу аеропорту, оскільки літак, на якому він повинний був летіти з Харкова в Київ, затримався на три години і він вже не встигав зробити пересадку на рейс Київ - Анталія в Борисполі, де йому було заброньовано місце. При цьому він вимагав відшкодувати не тільки вартість квитка, але й заплатити штраф, передбачений у транспортному статуті, а також вартість туристичної путівки в Анталію, купленої в туристичній агенції «Гамалія», і відшкодувати моральний збиток. Адміністрація аеропорту відмовилася платити, мотивуючи це тим, що затримка вильоту відбулася через страйк заправників палива, а не з вини адміністрації аеропорту.

Чи підлягає задоволенню вимога пасажирів Телегіна? Чи змінилося б рішення задачі, якби затримка відбулася через відсутність палива або технічної несправності літака?

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Якщо сторона не забрала річ у встановлені строки, камера схову зобов'язана зберігати її протягом:

- а) двох місяців;
- б) трьох місяців;
- в) чотирьох місяців
- г) шести місяців.

2. Яку відповідальність несе управитель за боргами, що виникли у зв'язку із здійсненням ним управління, якщо вартості майна, переданого в управління, недостатньо для задоволення вимог кредиторів:

- а) субсидіарну;
- б) солідарну;
- в) часткову;
- г) повну.

3. Засновник конкурсу має право змінити його умови:

- а) під час дії конкурсу;
- б) по закінченню конкурсу;
- в) до початку конкурсу;
- г) у будь-який момент.

4. Назвіть спеціальні види зберігання.

Варіант 25

1. Дайте визначення понять: договір складського зберігання, страхові агенти, поточний рахунок, регресна вимога.

2.Розв'яжіть задачу:

Підприємець Довженко уклав із залізницею договір перевезення з Одеси в Дніпропетровськ червоних помідорів та кабачків. Залізниця подала вагони під навантаження його вантажу з запізненням на три дні. До цього часу вантаж почав псуватися. В результаті при його реалізації Довженко зазнав значних збитків і подав в суд позов до залізниці з вимогою відшкодування збитків, викликаних тридобовою затримкою подачі вагонів. Залізниця відмовилася платити, мотивуючи це тим, що затримка подачі вагонів була викликана розмиттям полотна залізниці через тривалі зливові дощі в 100 км від станції навантаження вантажу.

Яке рішення повинен прийняти суд? Чи зміниться рішення суду у випадку, якщо затримка подачі вагонів відбулася через затримку вивантаження попереднім клієнтом?

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Договір, за яким страховик страхує в іншого страховика ризик виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником, є договором:

- а)страхування;
- б)перестрахування;
- в)страхування підприємницького ризику;
- г)страхування кредитних ризиків.

2. Договір позики вважається укладеним з моменту:

- а) підписання договору;

- б) отримання оферти;
- в) відправлення акцепту;
- г) передачі грошових коштів або інших речей, визначених родовими ознаками.

3. *При рятуванні майна фізичної або юридичної особи розмір відшкодування не може перевищувати:*

- а) суму у 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;
- б) суму у 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;
- в) суму у 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;
- г) вартості майна, яке рятувалося.

4. Назвіть підстави відмови страховика від здійснення страхової виплати.

Варіант 26

1. Дайте визначення понять: товарний склад, співстрахування, кореспондентський рахунок, моральна шкода.

2. Розв'яжіть задачу:

За договором комісії громадянка О. здала в комісійний магазин столовий сервіс на 12 персон чеського виробництва. Через півтора місяця, навідавшись у магазин, О. виявила, що сервіс не реалізовано і вирішила забрати його назад. Продавець погодилася повернути сервіс, але зажадала сплати 10 % вартості за його зберігання.

Чи правомірні вимоги комісійного магазину? Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.

3. Оберіть правильну відповідь:

1. *Договір страхування, згідно з законодавством, вступає в силу з моменту:*

- а) підписання договору;
- б) сплати першого страхового внеску;
- в) виплати страхового відшкодування;
- г) виплати страхової суми.

2. *Коли позикодавцем є юридична особа, договір позики укладається у письмовій формі:*

- а) якщо її сума за договором становить не більше 10 встановлених законом розмірів неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- б) незалежно від суми позики;
- в) якщо її сума за договором не перевищує 50-кратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- г) коли передаються речі, визначені родовими ознаками.

3. *До яких вимог не застосовуються положення про зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави?*

- а) про повернення виконаного за недійсним правочином;
- б) про повернення безпідставно набутих аліментів та інших грошових сум, наданих фізичній особі як засіб до існування, якщо їх виплата проведена фізичною або юридичною особою добровільно, за відсутності рахункової помилки з її боку і недобросовісності набувача;
- в) про витребування майна власником із чужого незаконного володіння;
- г) про відшкодування шкоди особою, яка незаконно набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи.

4. Назвіть підстави припинення договору страхування.

Варіант 27

1. Дайте визначення понять: договір буксирування, перестрахування, договір банківського рахунка, джерело підвищеної небезпеки.

2. Розв'яжіть задачу:

Між гр. Г. і гр. К. було укладено договір доручення, згідно з яким громадянина К. було уповноважено придбати автомобіль. Гр. К. придбав автомобіль і заявив вимогу до гр. Г. оплатити надані послуги.

Гр. Г. відмовився оплатити надані послуги, мотивуючи це тим, що у договорі доручення про плату не згадувалося. Гр. К. натомість відмовився передавати автомобіль і сказав, що сам буде

користуватися ним, поки йому не заплатять за виконану роботу. Гр. Г. звернувся до суду з вимогою про відібрання автомобіля.

Вирішіть спір.

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Договір страхування повинен бути укладений у формі:

- а) будь-якій;
- б) усній;
- в) письмовій нотаріально посвідченій;
- г) простій письмовій.

2. Договір позики вважається безпроцентним, якщо:

- а) він укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- б) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками;
- в) договір не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін;
- г) у всіх випадках, зазначених у п. а) - в).

3. Хто є боржником у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою?

- а) батьки (усиновлювачі), опікун чи інша особа, яка на правових підставах здійснювала виховання малолітньої особи;
- б) держава;
- в) малолітня особа;
- г) батьки чи піклувальники.

4. Назвіть підстави та наслідки припинення договору доручення.

Варіант 28

1. Дайте визначення понять: вузлові угоди, аварійний комісар, банківська таємниця, кондикційне зобов'язання.

2.Розв'яжіть задачу:

У вересні 2005р. громадянка Петрова звернулася в суд з позовом до ТОВ «Антарес» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. У заяві зазначено, що 10 березня 2005р. о 16 годині автомобілем ІЖ-2715 під керуванням працівника ТОВ «Антарес» Васькова їй завдано тілесні ушкодження. Через тривале лікування та моральні страждання позивачка зазнала матеріальних і моральних втрат, які вона просила відшкодувати.

ТОВ «Антарес» проти позову заперечувало, обґрунтовуючи це тим, що автомобіль ІЖ-2715 належить Васькову на праві власності, а отже, відповідальність повинна бути покладена на нього як на володільця джерела підвищеної небезпеки.

Вирішіть справу.

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Хто видає ліцензії страховим компаніям для здійснення страхової діяльності:

- а) Міністерство економіки;
- б) Державна комісія з регулювання ринку фінансових послуг;
- в) Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю;
- г) Моторне (транспортне) страхове бюро.

2. Якщо сума позики не менше як у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, то договір позики між фізичними особами повинен бути укладений у формі:

- а) письмовій нотаріально посвідченій;
- б) простій письмовій;
- в) усній;
- г) будь-якій.

3. У якому випадку у фізичної особи не виникає право на відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду?

- а) в разі відсутності вини в діях посадових чи службових осіб правоохоронних органів;
- б) в разі скасування судом незаконного вироку суду;
- в) якщо кримінальну справу закрито на підставі закону про амністію або акта про помилування;
- г) всі відповіді вірні.

4. Назвіть підстави припинення договору управління майном.

Варіант 29

1. Дайте визначення понять: договір про надання медичних послуг, актуарій, безготівкові розрахунки, установчий договір.

2. Розв'яжіть задачу:

Сторони уклали договір управління грошовими коштами, за яким установник передав управителю, що не є фінансовою установою, грошові кошти з метою придбання за їх рахунок векселя з наступним його продажем в інтересах установника управління.

У зв'язку з прострочкою виконання зобов'язань управителя перед установником останній подав позов про стягнення суми заборгованості. Відповідач (управитель) подав зустрічний позов про визнання договору управління недійсним, з огляду суперечності його змісту вимогам п. 2 ст. 1030 ЦК, в якому забороняється використання грошових коштів в якості предмету договору управління майном. *Вирішіть справу.*

3. Оберіть правильну відповідь:

1. У яких організаційно-правових формах може бути створений страховик (страхова компанія):

- а) повне та командитне товариство;
- б) акціонерне товариство;
- в) товариство з додатковою відповідальністю;
- г) у всіх формах, зазначених у п. а) - в).

2. За відсутності в договорі позики умови про строк повернення позики позичальник зобов'язаний повернути всю суму позики і сплатити проценти по ній з дня пред'явлення позикодавцем відповідної вимоги не пізніше:

- а) 5 днів;
- б) 15 днів;
- в) 30 днів;
- г) 45 днів.

3. У якому випадку шкода, завдана майну фізичної особи, відшкодовується державою?

- а) якщо шкоду завдано неплатоспроможною особою;
- б) якщо шкоду завдано внаслідок умислу потерпілого;
- в) якщо шкоду завдано смертю фізичної особи;
- г) якщо шкоду завдано внаслідок злочину і не встановлено особу, яка його вчинила або вона є неплатоспроможною.

4. Назвіть види банківських вкладів.

Варіант 30

1. Дайте визначення понять: договір про надання інформаційних послуг, подвійне складське свідоцтво, грошові кошти, договір про спільну діяльність.

2. Розв'яжіть задачу:

Підприємець Миколаєв зафрахтував у морського пароплавства в м. Одесі вантажне судно на один рейс з Одеси в Стамбул для перевезення яблук. За договором перед навантаженням трюми судна повинні були бути чисті і вільні від стороннього вантажу. Однак капітан судна до прийняття вантажу Миколаєва в один із трюмів завантажив тону слив для реалізації їх у Стамбулі. У зв'язку з цим він не зміг прийняти на борт всі яблука. Миколаєв був змушений повернути одну тону яблук їх продавцеві за зниженою ціною і зазнав збитків. З прибуттям назад в Одесу Миколаєв подав у суд позов до морського пароплавства, в якому представив розрахунки, підтверджуючі те, що весь його вантаж повинен був розміститися в трюмах судна, і вимагав відшкодування збитків, які він зазнав через некваліфіковане розміщення вантажу.

Чи повинен суд задовольнити позов фрахтувальника в зазначеній ситуації?

3.Оберіть правильну відповідь:

1. Згідно з законодавством України страховими посередниками є:

- а) страхові агенти;
- б) страхові брокери;
- в) перестрахові брокери;
- г) всі особи, зазначені в п. а) - в).

2. Кредитний договір є:

- а) односторонній, реальний, безвідплатний;
- б) односторонній консенсуальний, безвідплатний;
- в) взаємний, реальний, безвідплатний;
- г) взаємний, консенсуальний, відплатний.

3. Чи мають батьки (усиновлювачі) право регресу до своїх дітей в разі відшкодування завданої ними шкоди по досягненню повноліття?

- а) ні;
- б) так;
- в) так, якщо у дітей є власний заробіток;
- г) ні, окрім випадків, коли батьки стали непрацездатними.

4. Назвіть підстави розірвання договору банківського рахунка.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Послідовність правового аналізу ситуації

Послідовність розв'язання ситуативної задачі схематично може бути представлена таким чином:

1. Ознайомлення з ситуацією

Уважно прочитайте умови задачі.

2. Встановлення фактичного змісту відносин між учасниками ситуації та інститутів права, якими ці відносини регулюються

Встановіть а) фактичний (економічний чи нематеріальний) зміст відносин між учасниками ситуації (купівля-продаж, завдання шкоди тощо) та б) якими інститутами права регулюються ці відносини. Обидва питання (а) і (б) тісно взаємопов'язані. Для відповіді на них слід використовувати нормативні акти, вказані у планах семінарських занять та матеріали навчального курсу.

3. Попередня юридична кваліфікація обставин справи та визначення основних питань

Визначте суть юридичної проблеми, яка постає з фабули задачі та головне(-і) питання, на котре(-і) необхідно дати відповідь.

4. Визначення норм права, котрі підлягають застосуванню

Слід використовувати положення цивільно-правових законів, рішення Конституційного Суду України з цивільно-правових питань, а у відповідних випадках – чинні міжнародні договори та прецедентну практику Європейського суду з прав людини, постанови Пленуму Верховного Суду України, роз'яснення вищих спеціалізованих судів України та юридичну доктрину. При цьому слід пам'ятати про те, які з вказаних вище актів офіційно визнані в Україні як джерела цивільного права, а які мають лише другорядне, допоміжне значення й джерелами права не визнаються.

Посилання на юридичну доктрину (коментарі законодавства, монографії, наукові статті тощо) можуть наводитись лише на додаток до посилань на законодавство та на роз'яснення вищих судових інстанцій.

У вказаних вище актах знайдіть цивільно-правові норми, які регулюють поведінку учасників ситуації. Перевірте, чи правильно визначені основні питання, які потребують з'ясування (п. 3).

5. Постановка допоміжних питань («логічний ланцюжок»)

Встановіть, які правові обставини мають значення для відповідей на основні питання (дійсність правочину, обсяг право- чи дієздатності учасників ситуації, наявність чи відсутність у них тих чи інших прав або обов'язків, пропуск позовної давності тощо).

Визначте ті правові питання, від яких залежить відповідь на основне питання задачі. Ці питання повинні утворювати своєрідний логічний ланцюжок, в якому відповідь на кожне наступне питання зумовлена відповіддю на попереднє. Таким чином необхідно встановити якомога повніший та точніший перелік питань, на які слід дати відповідь для юридичної кваліфікації ситуації.

У практичних ситуаціях, що потребують правової оцінки, часто виникають питання, котрі вивчаються в різних темах навчального курсу. Для правильного аналізу подібних ситуацій слід активізувати логічні зв'язки між розділами та темами дисципліни. Щодо кожного поставленого питання необхідно пригадати, якої теми воно стосується; у разі необхідності рекомендується повторити початковий матеріал за відповідною темою. Значення цієї стадії розв'язання задачі вельми важливе. Адже від вірної постановки правових питань залежить весь подальший хід аналізу ситуації та остаточна відповідь.

6. Виокремлення юридично значущих фактів

Звернувшись до норм цивільного законодавства, уточніть коло фактів, які мають юридичне значення для розглядуваної ситуації. Проаналізуйте фактичні обставини, викладені в умовах задачі і оцініть їхнє значення з огляду на питання, які попередньо поставлені (пп.3, 5). Потрібно взяти до уваги лише ті обставини, яким норми цивільного права в даному випадку надають певного юридичного значення.

7. Остаточна юридична кваліфікація обставин справи

Дати детальну й обґрунтовану правову оцінку ситуації, задля чого потрібно:

- визначити усі цивільно-правові наслідки, що виникають з описаних у фабулі задачі юридичних фактів;
- визначити цивільні права та обов'язки учасників наведеної ситуації
- у відповідних правовідносинах;
- встановити, чи були порушені, не визнані чи оспорені цивільні права та інтереси сторін, а якщо були, то які саме і ким;
- вказати конкретні способи захисту цих прав та інтересів.

За наявності цивільно-правового спору слід також:

- дати правову оцінку кожному з їх аргументів сторін;
- вирішити спір по суті.

Якщо за фабулою задачі справа вже вирішена судом чи іншим юрисдикційним органом, слід дати оцінку обґрунтованості такого рішення.

На цьому етапі має відбутись остаточне встановлення відповідності між змістом застосовуваних норм та конкретними фактичними обставинами справи. Проте на практиці трапляються випадки, коли в процесі аналізу ситуації стають очевидними неправильність у первинній постановці питань, помилки у визначенні застосовуваних норм права тощо. В такому випадку слід заново виконати всі операції, вказані у відповідних пунктах пропонованої методики.

З огляду на це умовно можна виділити підготовчий (1–3), основний (4–6) та підсумковий (7) етапи розв'язання задачі.

Правовий аналіз ситуації являє собою своєрідний рух по «спіралі»:

від попередньої загальної оцінки обставин справи (фактів), яка здійснюється на основі вивчених тем курсу – до уточнення кола норм права, які врегульовують розглядувані відносини, а згодом подальший рух від цих норм – до обставин справи, котрі переоцінюються вже з позиції точно встановлених та розглянутих у системі правил, якими регулюється відповідна ситуація.

Найбільш важливі правила застосування юридичних норм:

– *ієрархія законів та підзаконних нормативно-правових актів за юридичною силою*: за наявності двох нормативно-правових актів різної юридичної сили, кожен з яких регулює розглядувані відносини, правила, встановлені нормативно-правовим актом нижчої юридичної сили, застосовуються лише остільки, оскільки вони не суперечать правилам нормативно-правового акта вищої юридичної сили;

– *новий закон скасовує попередній закон*: за наявності двох нормативно-правових актів однакової юридичної сили, кожен з яких регулює розглядувані відносини, застосуванню підлягає акт, прийнятий пізніше;

– *спеціальна норма заміняє норму загальну*: загальні норми, які розраховані на невизначене коло випадків, застосовуються субсидіарно – лише остільки, оскільки вони не замінені спеціальними нормами (тобто нормами, розрахованими на вужче коло випадків);

– за відсутності норм цивільного законодавства, які врегульовують відносини між учасниками конкретної ситуації, за наявності визначених у законі підстав може бути застосована аналогія цивільного закону або аналогія цивільного права (ст. 8 ЦК).

На завершення аналізу необхідно перевірити, чи всі норми права, які регулюють дану ситуацію, враховано; чи правильно їх витлумачено та застосовано.

Послідовність викладу правового аналізу

1. Основне питання задачі.
2. Юридичні питання, на які слід дати відповідь для правової оцінки ситуації.
3. Фактичні обставини, що мають бути встановлені.
4. Необхідні нормативні акти та роз'яснення вищих судових інстанцій.
5. Аргументація (виклад змісту норм, які регулюють відносини сторін та правова оцінка ситуації: визначення, із посиланням на наведені норми, тих наслідків, які виникають з описаних у задачі юридичних фактів; встановлення цивільних прав, обов'язків та охоронюваних інтересів учасників ситуації, а також того, чи були вказані права чи інтереси порушені, не визнані чи

оспорені (якщо були, то які саме і ким); правова оцінка кожного з аргументів сторін та/або відповідного рішення юрисдикційного органу.

6. Загальні висновки (визначення конкретних способів охорони та захисту відповідних цивільних прав та інтересів, рішення по суті цивільно-правового спору тощо).

Розв'язання задач підвищеної складності

У задачах, котрі допускають кілька варіантів розв'язання, для отримання оцінки «відмінно» від студента, окрім загальних вимог, вимагається встановлення усіх юридично значущих обставин, у тому числі й тих, які можуть бути не згадані в умовах задачі, але, тим не менше, мають бути з'ясовані для всебічного і повного аналізу справи.

У низці задач від студентів вимагається не просто «підведення» розглядуваних фактів під певні формально визначені правила, а знаходження належного балансу між правозгідними інтересами, що стосуються даної ситуації. Особливу увагу тут слід звернути на аналіз майнових та немайнових інтересів, наявних у безпосередніх учасників ситуації, а у відповідних випадках – також і публічних інтересів, котрі потребують урахування.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – законодавство України: офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua/> – офіційний сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://zakon.nau.ua/> – правова база: Нормативні акти України (НАУ).
5. <http://www.nbuv.gov.ua/> – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.
6. <http://lib.pu.if.ua> – офіційний сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
7. <http://pidruchniki.ws/pravo/> – бібліотека українських підручників.